

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Διπλωματική εργασία

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Της

ΚΙΤΣΙΟΥ- ΜΟΣΧΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ

Επιβλέπων καθηγητής : Νεγκάκης Χρήστος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού
Διπλώματος στην Στρατηγική Διοικητική Λογιστική και Χρηματοοικονομική
Διοίκηση

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2014

Αφιέρωση

Στο Σύζυγό μου ΚΩΣΤΑ

3 Δεκέμβρη.....

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	ΣΕΛ. 1
1.2 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	ΣΕΛ. 2
1.3 ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	ΣΕΛ. 2

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	ΣΕΛ. 4
------------------------------------	--------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ-ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	ΣΕΛ.14
3.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	ΣΕΛ. 14
3.3 Ο ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΚΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ	ΣΕΛ. 15
3.4 ΤΑ ΠΡΟΣΩΝΤΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΛΟΓΙΣΤΗ ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ.....	ΣΕΛ. 16
3.5 Ο ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ	ΣΕΛ.18
3.6 ΤΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ	ΣΕΛ.19
3.7 ΤΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ.....	ΣΕΛ.20
3.8 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ.....	ΣΕΛ. 21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ - Η ΑΠΑΤΗ

4.1 Η ΑΠΑΤΗ-ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	ΣΕΛ. 23
4.2 ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ.....	ΣΕΛ. 24
4.3 ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΛΑΘΟΣ.....	ΣΕΛ. 25
4.4 ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΠΑΤΗΣ.....	ΣΕΛ.28
4.5 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.....	ΣΕΛ.30
4.6 ΛΟΓΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ.....	ΣΕΛ. 31
4.7 Η ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ.....	ΣΕΛ.31
4.8 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.....	ΣΕΛ. 34

4.9 ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.....	ΣΕΛ. 35
4.10 ΕΥΚΑΙΡΕΙΕΣ ΔΙΑΠΡΑΞΗΣ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ.....	ΣΕΛ. 36
4.11 Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ-ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ.....	ΣΕΛ.37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ - Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

5.1 ΤΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ.40
5.2 Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ.....	ΣΕΛ.40
5.3 Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ.....	ΣΕΛ.41
5.4 Η ΝΟΜΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ.....	ΣΕΛ.44
5.4.1 ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ.....	ΣΕΛ.45
5.4.2 ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ.....	ΣΕΛ.45
5.4.3 ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ.....	ΣΕΛ.46
5.5 ΤΑ ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	ΣΕΛ.46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	ΣΕΛ.49
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	ΣΕΛ.52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παγκοσμιοποίηση των αγορών και η ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, η αύξηση της ανταγωνιστικότητας μεταξύ των οργανισμών, η πολυπλοκότητα των επιχειρήσεων, η ανάπτυξη των οργανωμένων αγορών χρήματος και κεφαλαίου, η προσπάθεια για ανάκαμψη της οικονομίας μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης συνθέτουν τα τμήματα ενός σύγχρονου σύνθετου και διαρκώς μεταβαλλόμενου κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος .

Η δωροδοκία, η απάτη και η διαφθορά αποτελούν επίσης σοβαρά προβλήματα του ανεπτυγμένου κόσμου και τα οποία αποτελούν τροχοπέδη στην ανάπτυξη .

Μέσα στο πρίσμα αυτών των εξελίξεων η ελεγκτική διαδραματίζει εξέχοντα ρόλο, και το επάγγελμα του ελεγκτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

Η ανάπτυξη των οικονομικών μονάδων προϋποθέτει ένα κλίμα τάξης και ευταξίας των συναλλαγών, καθώς και κλίμα εμπιστοσύνης στη διακυβέρνηση των επιχειρήσεων.¹

Οι οικονομικές μονάδες χρησιμοποιούν τους παραγωγικούς συντελεστές ορθολογικά με σκοπό τη μεγιστοποίηση του κέρδους τους. Το αποτέλεσμα αυτής της χρησιμοποίησης αποτυπώνεται από τη διοίκηση στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, για να δοθούν στη συνέχεια στους ενδιαφερόμενους που θέλουν να λάβουν στοιχεία και να πληροφορηθούν σχετικά με την πορεία της οικονομικής μονάδας και το έργο της διοίκησης.

Για να έχει όμως αξία αυτή η πληροφόρηση πρέπει οι πληροφορίες που δίνονται να είναι αξιόπιστες, απαλλαγμένες από σφάλματα ή παραλείψεις , να είναι σχετικές και ουσιώδεις. Ο ρόλος του ελεγκτή είναι η εξακρίβωση της αξιοπιστίας, της ειλικρίνειας , και της σημαντικότητας των οικονομικών καταστάσεων συμβάλλοντας έτσι στην πρόληψη και καταστολή της απάτης .

Το έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον των επιχειρήσεων σε συνδυασμό με τις συνεχείς πιέσεις που δέχονται τα διοικητικά της στελέχη έχουν οδηγήσει, όλο και πιο συχνά, σε φαινόμενα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων.

Ο ελεγκτής με την εμπειρία που διαθέτει, την ακεραιότητα του χαρακτήρα του, με αμεροληψία και ανεξάρτητος από κάθε σχέση με την οικονομική οντότητα είναι αυτός που θα συμβάλλει στην πρόληψη, καταστολή και αποτροπή τέτοιων κρουσμάτων .

¹ Καζαντζής (2006)

Ο ρόλος του κρίνεται ιδιαίτερα σοβαρός, και η ευθύνη του στην αποκάλυψη της απάτης πολύ μεγάλη με κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνέπειες . Για αυτό το έργο του δεν θεωρείται επάγγελμα, αλλά λειτούργημα.

Δεν είναι όμως λίγες οι φορές που οι ελεγκτές λειτούργησαν αντιδεοντολογικά, και συνεργάστηκαν με τις διοικήσεις των οικονομικών οργανισμών διαπράττοντας «εταιρικά σκάνδαλα», τα οποία έπληξαν το κύρος και την αξιοπιστία τους και στοίχησαν στους επενδυτές πολλά δισεκατομμύρια δολάρια . Μια σειρά από τέτοια σκάνδαλα όπως η Enron, WorldCom, Palmat, Royal Ahold, κλπ είναι απόρροια αναποτελεσματικών ελέγχων , πλημμελής άσκησης των καθηκόντων τους ή ακόμη και συναυτουργίας στην διάπραξη της εταιρικής απάτης.

1.2 ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να αποτυπώσει την σημασία του εξωτερικού ελέγχου και τον εξέχοντα ρόλο του εξωτερικού ελεγκτή στην καταπολέμηση της εταιρικής απάτης, και στη διασφάλιση της εγκυρότητας των οικονομικών καταστάσεων στους χρήστες καθώς και την ευθύνη που αναλαμβάνει ο εξωτερικός ελεγκτής να διενεργήσει τον έλεγχο σύμφωνα με τον κώδικα δεοντολογίας, βασιζόμενος στα ελεγκτικά πρότυπα.

1.3 ΔΟΜΗ

Η παρούσα εργασία αποτελείται από έξι (6) κεφάλαια .

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται περιληπτικά το αντικείμενο της μελέτης, το σκοπό για τον οποίο εκπονήθηκε η συγκεκριμένη εργασία και η δομή της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια επισκόπηση της βιβλιογραφίας που χρησιμοποιήθηκε και αποτέλεσε βάση για την εκπόνηση της εργασίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται το θεσμικό πλαίσιο του εξωτερικού ελέγχου . Αναλύονται το έργο του εξωτερικού ελεγκτή, ποιοι είναι αυτοί που ενδιαφέρονται για τη διενέργεια του ελέγχου, γίνεται μία αναφορά στα ελεγκτικών προτύπων, και στον κώδικα δεοντολογίας των ορκωτών ελεγκτών όπως αυτός καθορίζεται από το ΣΟΕΛ και την IFAC, και τους λόγους για τους οποίους οι ελεγκτές μπορεί να παραβλέψουν και να παραβούν τις αρχές και τους κανόνες και τέλος τους περιορισμούς και απαγορεύσεις που θέτονται στο επάγγελμα του ελεγκτή , προκειμένου να διαφυλαχτεί η ακεραιότητα και αξιοπιστία των ελεγκτικών του υπηρεσιών .

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην έννοια και στα είδη της απάτης, στους λόγους που συντελούν στη διάπραξη της απάτης, την διαφορά μεταξύ σφάλματος και

απάτης, καθώς και στην απάτη που διαπράττεται μέσω των παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

Το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται στην ευθύνη του εξωτερικού ελεγκτή ως αναφορά στην πρόληψη και αποκάλυψη της απάτης, ευθύνη απέναντι στην επιχείρηση και στην κοινωνία και στην οικονομία, οι λόγοι που μπορεί να τον κάνουν να πράξει αντιδεοντολογικά, και τον ρόλο που διαδραμάτισε ο εξωτερικός έλεγχος και οι ελεγκτικές εταιρείες στα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα που συγκλόνισαν τόσο τις ΗΠΑ όσο και την Ευρώπη.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο γίνεται μια επισκόπηση της όλης εργασίας και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την εργασία αυτή, και προτείνονται σημεία τα οποία θα μπορούσε να γίνουν αντικείμενο περαιτέρω έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Οι Rezaee et al. (2014), πραγματοποίησαν έρευνα στην Κίνα σχετικά με την ανάγκη εκπαίδευσης ελεγκτών λογιστών για την ανίχνευση και καταπολέμηση της απάτης. Οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να εκφράσουν τη γνώμη τους σχετικά με τη σημασία και το ενδιαφέρον της εγκληματολογικής λογιστικής πρακτικής και την εκπαίδευση. Στην ερώτηση σχετικά με το αν οι τρέχουσες υψηλού προφίλ περιπτώσεις απάτης των οικονομικών καταστάσεων, συμπεριλαμβανομένης της παγκόσμιας οικονομικής κατάρρευσης και η οικονομική κρίση, κινητοποιήσει περισσότερο ενδιαφέρον και ζήτηση για εγκληματολογική λογιστική, συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης της απάτης, το αποτέλεσμα ήταν 3.69 στην κλίμακα από 1-5 .Και αυτό γιατί, στις τρεις τελευταίες δεκαετίες έχει παρατηρηθεί υψηλό προφίλ απάτης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (FRF) όπως οι περιπτώσεις της Enron, WorldCom, Parmalat, Satyam, Olympus, ενυπόθηκα στεγαστικά δάνεια). Ιδιαίτερα, κατά τη διάρκεια του 2007-2009 όπου ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση, η εστίαση στην πρόληψη και ανίχνευση της απάτης γίνεται όλο και πιο σημαντική, καθώς χάραξη πολιτικής, ρυθμιστικές αρχές, επενδυτές και επιχειρήσεις σε όλο τον κόσμο άρχισαν να ανησυχούν σχετικά με την ύπαρξη και την ανάπτυξη της χρηματοοικονομικής απάτης, καθώς και την εταιρική αδικοπραγία και την ανάρμοστη συμπεριφορά.

Οι Ρογδακη κ.α. (2012) αναφέρονται στην ανάγκη για παροχή αξιόπιστων πληροφοριών. «Σε ένα εξαιρετικά ασταθές οικονομικό περιβάλλον, όπως αυτό που αντιμετωπίζουμε σήμερα, υπάρχει η ανάγκη, και αυξάνεται μέρα με τη μέρα, για επαρκείς και αξιόπιστες πληροφορίες από τις επιχειρήσεις όλων των οικονομικών τομέων, με έναν τρόπο που ο καθένας θα είναι σε θέση να εξάγει τα μέγιστα αληθινά και δίκαια συμπεράσματα».²

Κατά τους Γαγάνη και Ζοπουνίδη(2011) η ύπαρξη απάτης στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις δεν προέρχεται από λανθασμένη καταγραφή συναλλαγών ή από απροσεξία του λογιστή στην ορθή απεικόνιση αυτών. Η απάτη στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ενέχει μέσα το στοιχείο του δόλου, το οποίο με την σειρά του έχει ως απώτερο σκοπό την παραπλάνηση του επενδυτικού κοινού. Ο ελεγκτής, είτε εσωτερικός είτε εξωτερικός, οφείλει

² <http://andreaskoutoupis.blogspot.gr/,15/1/2012>

να διενεργεί τις ελεγκτικές διαδικασίες με αντικειμενικότητα, εμπιστευτικότητα, επαγγελματισμό, ειλικρίνεια και διαφάνεια (πέντε βασικές αρχές ηθικής δεοντολογίας), ώστε να διασφαλίζεται η ποιότητα της εργασίας του.

Η Guha (2012) αναφέρεται στην ειλικρίνεια και αξιοπιστία του λογιστικού ελέγχου από τους ελεγκτές και στις σχέσεις της επιχείρησης με τον επενδυτή ως μια συνεχής πληροφόρησης για μια γενική ισορροπία. Ο έλεγχος από τους ελεγκτές ενισχύει την αξιοπιστία παρά το πιθανότητα - κίνητρο του ελεγκτή να συνωμοτούν με τα άτομα της διοίκησης εις βάρος του επενδυτή. Η αμοιβή του ελεγκτή (τέλη ελέγχου) πρέπει να είναι ούτε πολύ υψηλή, ούτε πολύ χαμηλή για να ενισχύσει την αξιοπιστία του πελάτη, και τονίζουν το ρόλο του υποχρεωτικού ελέγχου για την αποκάλυψη παρατυπιών.

Σε έκθεσή τους οι Beasley et al. (2010)³ καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η απάτη συνεχίστηκε κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες με 347 περιστατικά που καταγγέθηκαν μεταξύ 1998 - 2007, και τα οποία αντιστοιχούν σε αξία 120.000 \$, σε σύγκριση με 294 περιπτώσεις 1987 με 1997. Οι ελεγκτές λογιστές θεωρούνται ως ειδικοί στην αποτροπή, την πρόληψη και την ανίχνευση σε περιπτώσεις ύποπτων συναλλαγών, ή τουλάχιστον ακανόνιστη συναλλαγή ή γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε ένα μεγάλο οικονομικό σκάνδαλο και απάτη. Αυτή η συναλλαγή ή το γεγονός είναι συνήθως η «κορυφή του παγόβουνου». Σαν ένα παγόβουνο, η απάτη εκδηλώνεται συχνά και συνήθως το ένα δέκατο του αληθινού του μεγέθους είναι ορατό και έτσι ανιχνεύεται. Οι ελεγκτές λογιστές πρέπει να αποκτήσουν εξειδικευμένες δεξιότητες, εκπαίδευση και εμπειρία για να δούν ολόκληρη την απειλή του παγόβουνου (απάτη).

Οι Beasley et al. (2010)⁴ αναφερόμενοι στη σχέση που συνδέει την ανεξαρτησία του διοικητικού συμβουλίου και την απάτη χρησιμοποιούν τους ακόλουθους ορισμούς για την κατηγοριοποίηση των μεμονωμένων μελών του Διοικητικού Συμβουλίου σε μία από τις τρεις κατηγορίες:

- Inside director – ο οποίος είναι υψηλόβαθμο στέλεχος ή υπάλληλος της εταιρείας
- Grey director - Ένας πρώην υψηλόβαθμο στέλεχος ή υπάλληλος της εταιρείας, επαγγελματικός σύμβουλος της εταιρείας, υπάλληλος ή ο ιδιοκτήτης υπάλληλος ενός σημαντικού προμηθευτή ή πελάτη της εταιρείας, στέλεχος ή υπάλληλος άλλης εταιρείας που ελέγχεται από τον Διευθύνοντα Σύμβουλο ή ιδιοκτήτης πλειοψηφίας της εταιρείας ή πιστωτής της εταιρείας.

³ http://www.coso.org/documents/COSOFRAUDSTUDY2010_001.pdf

⁴ http://www.coso.org/documents/COSOFRAUDSTUDY2010_001.pdf

•Outside director - Ένας άτομο με το οποίο δεν είχε αποκαλυφθεί κάποια σχέση (εκτός από την ιδιοκτησία μετοχών) μεταξύ του διευθυντή και της εταιρεία ή των υψηλόβαθμων στελεχών

Οι Rezaee και Riley (2009) αναφέρουν ότι μετά την εφαρμογή του νόμου Sarbanes-Oxley Act (SOX) τον Ιούλιο του 2002, ο οποίος προορίζεται κυρίως για την καταπολέμηση της απάτης και των σκανδάλων, το Υπουργείο Δικαιοσύνης έχει λάβει σχεδόν 1.300 καταγγελίες απάτης.

Οι Sare και Wright (2009) αναφέρονται στην επικοινωνία και κατανόηση που θα πρέπει να υπάρχει μεταξύ των μηνυμάτων του ελεγκτή που συντάσσει την έκθεση ελέγχου και των αποδεκτών αυτής, δηλ. τους επενδυτές και τους πιστωτές. Η έκθεση ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων ανακοινώνει τα ελεγκτικά των ευρήματα στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων. Ωστόσο, η επικοινωνία είναι ένας «δρόμος διπλής κατεύθυνσης» και η αποτελεσματικότητά της εξαρτάται από το βαθμός στον οποίο η επικοινωνία και το κοινό έχουν μια κοινή γλώσσα των εννοιών που κοινοποιούνται (Duncan και Moriarty, 1998). Αν δεν υπάρχει μια κοινή έννοια, θα προκύψουν παρεξηγήσεις. Σε μια αγορά κεφαλαίων, η παρεξήγηση μπορεί να οδηγήσει σε ακούσιες επενδύσεις, στην κακή κατανομή των πόρων, σε περιττές δικαστικές διαμάχες, ή και σε απώλεια της εμπιστοσύνης στην ελεγκτική λειτουργία. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε, να κατανοήσουμε, και όποτε είναι δυνατόν, να περιοριστούν τα κενά επικοινωνίας υλικού μεταξύ των ελεγκτών και των χρηστών της έκθεσης ελέγχου.

Οι Amat και Gowthorpe (2004) διερευνούν την φύση και τη συχνότητα εμφάνισης πρακτικών δημιουργικής λογιστικής, και τους λόγους για τους οποίους τα διευθυντικά στελέχη ωθούνται σε πρακτικές δημιουργικής λογιστικής.

Ο Francis (2004) αναφερόμενος στην διαφοροποίηση και ποιότητα του ελέγχου διαπιστώνει ότι η ποιότητα του ελέγχου είναι δύσκολο να εκτιμηθεί εκ των προτέρων. Η μόνη ορατή έκβαση της ελέγχου είναι η έκθεση εξωτερικού ελεγκτή η οποία είναι ένα γενικό πρότυπο και η συντριπτική πλειοψηφία των εκθέσεων είναι καθαρά απόψεις. Ενώ είναι δυνατό να εκτιμηθεί η ποιότητα του ελέγχου εκ των υστέρων στην περίπτωση της αστοχίας του ελέγχου, αυτά όμως είναι σπάνια περιστατικά. Μια σημαντική εξέλιξη στην έρευνα της ποιότητας του ελέγχου βασίζεται στην παραδοχή ότι υπάρχουν «διαφορές» στην ποιότητα του ελέγχου και αυτές μπορούν να εντοπιστούν συγκρίνοντας εκθέσεις ελέγχου διαφορετικών ελεγκτών ή ελεγκτικών εταιριών. Αυτή η έρευνα υποθέτει ότι όλοι οι έλεγχοι πληρούν τα ελάχιστα νομικά και επαγγελματικά πρότυπα (εκτός φυσικά από τις περιπτώσεις ολοκληρωτικής αποτυχίας ελέγχου), και ως εκ τούτου, η έρευνα επικεντρώνεται στη διαφορική ποιότητα

του ελέγχου πάνω και πέρα από το ελάχιστο των νομικών διατάξεων. Είναι άξιο λόγου να αναφερθεί ότι υπάρχουν πολλές διαφορετικές ελεγκτικές εταιρίες οι οποίες διεξάγουν διαφορετική ποιότητα (περισσότερο ή λιγότερο εξονυχιστικός έλεγχος) λογιστικού ελέγχου ανάλογα τις απαιτήσεις των εξεταζόμενων εταιριών. Αρχικά αναφέρεται στη διαφορά μεταξύ μεγάλων και μικρών επιχειρήσεων, ως βάση για τη διαφορική ποιότητα του ελέγχου. Είναι άξιο να αναφερθεί ότι χαρακτηριστικά όπως το μέγεθος, η πολυπλοκότητα και ο επιμερισμός κινδύνου είναι παράγοντες που επηρεάζουν το κόστος ελέγχου-αμοιβή εξωτερικού ελεγκτή. Μια υψηλότερη αμοιβή ελέγχου συνεπάγεται υψηλότερη ποιότητα του ελέγχου, είτε μέσω περισσότερης προσπάθειας ελέγχου (περισσότερες ώρες) είτε μέσω της μεγαλύτερης εμπειρογνωμοσύνης των ελεγκτών (υψηλότερα ποσοστά χρέωσης). Γιατί όμως οι επιχειρήσεις επιβαρύνονται οικειοθελώς με υψηλότερο κόστος για μια υψηλότερη ποιότητα του ελέγχου από την στιγμή που υπάρχουν οικονομικότερες εναλλακτικές λύσεις ; Οι επιχειρήσεις με μεγαλύτερη εγγενή αβεβαιότητα και μεγαλύτερη ασυμμετρία πληροφόρησης μεταξύ της επιχείρησης και των τρίτων, έχουν κίνητρο να επικοινωνήσουν την εγγενή τους ποιότητα, με την πρόσληψη μιας αξιόπιστης ελεγκτικής εταιρίας που εγγυάται υπηρεσίες υψηλής ποιότητας. Οι εταιρίες που ελέγχονται από μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες παρουσιάζουν λιγότερη επιθετική συμπεριφορά διαχείρισης των κερδών και κατά συνέπεια υψηλότερη ποιότητα κερδών (Becker et al, 1998, Francis et al, 1999). Σχετικά με την ποιότητα του ελέγχου αναφέρει τα παρακάτω:

- * Ο έλεγχος είναι σχετικά φθηνός, λιγότερο από το ένα τοις εκατό των συνολικών πωλήσεων μιας εταιρίας,
- * Λανθασμένες εκθέσεις ελέγχου με σημαντικές οικονομικές συνέπειες είναι πολύ σπάνιες,
- * Οι εκθέσεις ελέγχου αποτελούν πληροφοριακό στοιχείο προς κάθε ενδιαφερόμενο, παρά τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα,
- * Η ποιότητα του ελέγχου συνδέεται θετικά με την ποιότητα κερδών,
- * Η ποιότητα ελέγχου επηρεάζεται από νομικά καθεστώτα και τα κίνητρα που δημιουργούν.
- * Υπάρχουν ενδείξεις ποιότητας διαφορετικού ελέγχου από μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες (Big 4) και μεμονωμένων ορκωτών ελεγκτών λογιστών, και διαφορετικής ποιότητας ελέγχων σε επιμέρους γραφεία των μεγάλων ελεγκτικών εταιριών (Big 4) και σε διαφορετικά νομικά καθεστώτα.

Τέλος προτείνει μεταρρυθμίσεις χαμηλού κόστους σχετικά με την διάβρωση της ποιότητας του ελέγχου. Η πρώτη μεταρρύθμιση αφορά τα προβλήματα κινήτρων που δημιουργούνται από το πλάνο αμοιβής των συνεταιίρων. Με άλλα λόγια μια λύση στην διάβρωση της ποιότητας του ελέγχου αποτελεί το επίδομα παραγωγικότητας. Το πρόβλημα με αυτή τη μέθοδο είναι ότι ανταμείβει προσωπικά τους συνεργάτες για την συμπεριφορά αναζήτησης κινδύνου, ενώ το σύνολο της επιχείρησης (λόγω της νομικής ευθύνης) αντιμετωπίζει τον κίνδυνο ανάληψης επικίνδυνων πελατών. Η ποιότητα ελέγχου μπορεί να επηρεαστεί αν το επίδομα παραγωγικότητας υπονομεύει τον σκεπτικισμό του εταίρου ανάθεσης (εξωτερικός ελεγκτής) και την αντικειμενικότητα προς τους πελάτες υψηλού κινδύνου. Οι ελεγκτές ανταμείβονται για τα έσοδα ελέγχου που φέρουν στην ελεγκτική εταιρία και αυτό δημιουργεί ένα ισχυρό προσωπικό κίνητρο για να αναλάβουν πελάτες που ενέχουν ρίσκο. Είναι σαφές ότι οι ελεγκτές δεν έχουν τη διαγνωστική ικανότητα να εντοπίζουν σωστά εκ των προτέρων τους επικίνδυνους πελάτες οι οποίοι θα δημιουργήσουν προβλήματα ελέγχου.

Ως αναφορά την ποιότητα, η πραγματική ποιότητα του ελέγχου είναι υψηλή. Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει μια ευρέως διαδεδομένη αντίληψη, δικαίως ή αδικώς, ότι η ποιότητα του ελέγχου έχει φθαρεί από τις μη ελεγκτικές υπηρεσίες που παρέχουν οι ελεγκτικές εταιρείες. Ακόμα και αν δεν υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι οι μη ελεγκτικές υπηρεσίες βλάπτουν την πραγματική ποιότητα του ελέγχου, θα υπάρχει πάντα τουλάχιστον η υποψία ότι οι ελεγκτές δεν είναι εντελώς αντικειμενικοί εάν παρέχουν άλλες σημαντικές υπηρεσίες που βάζουν τον ελεγκτή σε μια εμπορική επιχειρηματική σχέση με τον πελάτη.

Οι Bostick και Luehlfing (2004) σε άρθρο με τίτλο «ελαχιστοποιώντας το χάσμα των προσδοκιών», κάνουν μία ανάλυση σχετικά με την αμφισβήτηση του επαγγέλματος του ελεγκτή μετά από τα σκάνδαλα που έχουν ξεσπάσει στις ΗΠΑ. Καθώς το επάγγελμα των ορκωτών ελεγκτών περνάει μια κρίση, θεωρούν ότι πρέπει να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη στις οικονομικές καταστάσεις, και στη διενέργεια ανεξάρτητου ελέγχου. Σε αυτό το πλαίσιο, ανέλυσαν το χάσμα προσδοκιών σε σχέση με παράνομες πράξεις, σε μια προσπάθεια να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα του ελέγχου. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν πρώτον, ότι εκτός από τις παράλογες προσδοκίες του κοινού, η έλλειψη επαγγελματικών προτύπων μπορεί να συνέβαλε επίσης στα αποτελέσματα αυτά. Δηλαδή, ελλείψεις στα επαγγελματικά πρότυπα μπορούν να συμβάλλουν στην απόκλιση από τις προσδοκίες. Δεύτερον, η τρέχουσα επαγγελματική καθοδήγηση σχετικά με παράνομες πράξεις που μπορεί να χρειαστεί να αναθεωρηθεί προκειμένου να βελτιωθεί η

αποτελεσματικότητα του ελέγχου και, στη συνέχεια, να μειωθεί το χάσμα εμπιστοσύνης σε σχέση με παράνομες πράξεις.

Η Radtke (2004) εξετάζει το ρόλο των ελεγκτών ως φύλακες που προστατεύουν τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων μέσω της παρακολούθησης της δραστηριότητας της επιχείρησης και με παροχή οικονομικής εκπροσώπησης που να είναι αμερόληπτη και ακριβής. Πρόσφατες αποτυχίες ελέγχου υποδηλώνουν ότι το ισχύον θεσμικό μοντέλο δεν περιέχει επαρκείς εγγυήσεις και κίνητρα για να βοηθήσει τους ελεγκτές να κατανοήσουν το καθήκον τους και να διατηρήσουν την εστίασή τους στην εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος. Από τις πρόσφατες αποτυχίες ελέγχου προκύπτει, ωστόσο, ότι οι ελεγκτές δεν έχουν καταφέρει να χρησιμεύσουν ως αποτελεσματικοί φύλακες που θα υποστηρίξουν το κοινό συμφέρον.

Ο Millon, (2003) αναφέρεται στη φήμη που έχουν οι ελεγκτές σχετικά με την αξιοπιστία τους η οποία είναι υψίστης σημασίας, καθώς ο ελεγκτής δεν έχει κανένα λόγο ύπαρξης αν η εμπιστοσύνη που υπάρχει στο πρόσωπό του παραβιάζεται και η αξιοπιστία χάνεται.

Κατά τους Warming-Rasmussen και Windsor (2003) νομοθετικά ανατίθεται σε εξωτερικούς ελεγκτές, ειδική αλλά, προσοδοφόρα ευθύνη για την παροχή δίκαιης και ανεξάρτητης γνωμοδότησης σχετικά με την προετοιμασία της διαχείρισης των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας. Σε αντάλλαγμα, οι ελεγκτές υποχρεούνται να εφαρμόζουν επαγγελματικά πρότυπα για να ενεργούν με ακεραιότητα, ανεξάρτητα από και προς το δημόσιο συμφέρον. Αυτή η μελέτη εξέτασε προδιάθεση 174 ελεγκτών για την παροχή δίκαιων συμπερασμάτων, χρησιμοποιώντας τη θεωρία του Kohlberg της αναπτυξιακής ηθικής συλλογιστικής, μία από τα πιο ευρέως αποδεκτές θεωρίες στον τομέα της ψυχολογίας της δικαιοσύνης. Οι ερωτηθέντες προέρχονταν από πέντε διεθνείς ελεγκτικές εταιρείες της Κοπεγχάγης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι ελεγκτές με προ-συμβατικά ή χαμηλό επίπεδο ήταν 64 από τους ερωτηθέντες, η μεγαλύτερη ομάδα στο δείγμα. Το προ-συμβατικό επίπεδο υποδηλώνει ότι οι άνθρωποι θα ενεργήσουν για το δικό τους συμφέρον και θα κάνουν το σωστό μόνο για να αποφύγουν την τιμωρία. Προ-συμβατικό ελεγκτές έχουν τη δυνατότητα να "κάνουν συμφωνίες", επωφελής για τις επιχειρήσεις. Όταν βρισκόμαστε αντιμέτωποι με μια ηθική κρίση, όμως, οι ελεγκτές, όπως αυτό το επίπεδο θα έχουν την τάση να επικεντρώνονται στις δικές τους ανάγκες σε βάρος των άλλων. Η μετα-συμβατικής ή μεσαίου επιπέδου περιελάμβανε 59 ελεγκτές, τη δεύτερη μεγαλύτερη ομάδα του δείγματος. Το επίπεδο αυτό υποδεικνύει ότι αυτοί οι ελεγκτές έχουν την προδιάθεση να ενεργούν κυρίως δίκαια, ιδιαίτερα όταν βρίσκονται αντιμέτωποι με μια ηθική κρίση. Το συμβατικό επίπεδο ή μέσα ακριβώς συλλογιστική αποτελείται από 51 ελεγκτές. Οι άνθρωποι με ένα συμβατικό επίπεδο

συλλογιστική πιστεύουν στο νόμο και την τάξη, τη διατήρηση του status quo, ωστόσο δεν έχουν την τάση να είναι κρίσιμοι από τους νόμους, ούτε αρχή, ακόμη και αν αυτοί οι νόμοι και η αρχή είναι άδικο ή κακό .

Ο Whisenant (2003) σε έρευνα μέσα από ένα δείγμα εταιρειών σχετικά με την εναλλαγή των ελεγκτικών εταιρειών δε διάστημα 5 ετών κατηγοριοποιεί τους παράγοντες που οδηγούν σε αντικατάσταση και αλλαγή ελεγκτών για τη διενέργεια ελέγχου σε τρεις κατηγορίες: αλλαγές που προκαλούνται με την ευθύνη της ελεγχόμενης εταιρείας, αλλαγές που γίνονται από τους ίδιους τους ελεγκτές, και αλλαγές που οφείλονται σε εξωγενείς παράγοντες. Τα αποτελέσματά του δείχνουν ότι πιο συνηθισμένο φαινόμενο, περίπου διπλάσιο ποσοστό, είναι οι αλλαγές ελεγκτών από την επιχείρηση, (54%) καθώς και η αλλαγή ελεγκτή λόγω εξωγενών παραγόντων (30%) και πιο σπάνια οι αλλαγές που προκαλούνται από τους ίδιους τους ελεγκτές (16%).

Οι Spathis et al. (2003) σε έρευνα που διεξήγαγαν σε ελληνικές επιχειρήσεις χρησιμοποιώντας τα στοιχεία των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων τους, αναφέρουν ότι η παραποίηση και η αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων έχουν κάνει την εμφάνισή τους και στον ελλαδικό χώρο λόγω της εισαγωγής των εταιρειών στο χρηματιστήριο και η ανάγκη τους για άντληση κεφαλαίων, αλλά και την προσπάθεια μείωσης της φορολογίας από την μείωση των κερδών .

Ο Sutton (2002) πιστεύει ότι οι επαγγελματίες ορκωτοί ελεγκτές πρέπει να κάνουν τρία πράγματα προκειμένου να αποκατασταθεί και να διατηρηθεί η εμπιστοσύνη στον ανεξάρτητο έλεγχο:

- * να αγκαλιάσουν το ρόλο του ελεγκτή ώστε να είναι απόλυτα συνεπής με τις υψηλές προσδοκίες του κοινού
- * να αντιμετωπίζουν τη δόλια χρηματοοικονομική πληροφόρηση ως ένα χωριστό ζήτημα στο οποίο να επιδείξουν μηδενική ανοχή και,
- * Αποδοχή και υποστήριξη των αναγκαίων ρυθμιστικών διαδικασιών οι οποίες θα μεταφέρουν το μήνυμα στους επενδυτές και στο κοινό ότι οι ελεγκτές κάνουν ότι μπορούν για να αποτρέψουν μελλοντικά επεισόδια των αποτυχημένων οικονομικών εκθέσεων.

Το Merriam Webster Unabridged (2002)⁵ αναφέρει ότι η παραποίηση λογιστικών καταστάσεων είναι μια εσκεμμένη αλλοίωση της πραγματικής εικόνας για να παρασυρθεί κάποιος να συμμετέχει σε κάτι που έχει αξία ή να παραιτηθεί από νόμιμο δικαίωμα

⁵ www.simatorosword.press.com

Ο έλεγχος «χάσμα προσδοκιών» αναφέρεται στη διαφορά μεταξύ το πώς αντιλαμβάνονται τις ευθύνες των ελεγκτών και τι πιστεύουν για αυτό οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων και τι πιστεύουν οι ελεγκτές για τις ευθύνες που συνεπάγεται ο έλεγχος. Οι McEnroe και Martens (2001) σε έρευνα που διενήργησαν βρήκαν ότι υπάρχει μια απόκλιση μεταξύ των αυξημένων προσδοκιών των επενδυτών για διάφορες πτυχές και τις διαβεβαιώσεις του ελέγχου από ό, τι κάνουν οι ελεγκτές στον τομέα της αποκάλυψης, του εσωτερικού ελέγχου, της απάτης, καθώς και των παράνομων πράξεων και θα πρέπει να παρθούν μέτρα ώστε να μειωθεί η απόκλιση από αυτές τις προσδοκίες.

Οι Healy και Wahlen (1999) σε μελέτη τους έχουν βρει ότι, η δημιουργική λογιστική πριν από την έκδοση μετοχών δεν επηρεάζει την τιμή της μετοχής, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι επενδυτές δεν βλέπουν κατ' ανάγκη μέσω της δημιουργικής λογιστικής και αναφέρει κάποιους λόγους που βοηθούν στην ανάπτυξη της δημιουργικής λογιστικής όπως η ευελιξία ρυθμιστικού πλαισίου, η έλλειψη ρυθμίσεων, τη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης στην εκτίμηση κάποιων πραγμάτων, ευχέρεια επιλογής του χρόνου πραγματοποίησης κάποιων συναλλαγών, η δημιουργία τεχνητών συναλλαγών, ανακατατάξεις στην παρουσίαση των οικονομικών μεγεθών.

Οι Leung και Cooper (1995) πραγματοποίησαν μια έρευνα σε 1500 λογιστές στην Αυστραλία σχετικά με τους λόγους για τους οποίους ωθούνται σε παραποίηση λογιστικών καταστάσεων και ανέδειξαν ως κυριότερους τη σύγκρουση συμφερόντων, την πρόταση του πελάτη τους να χειραγωγήσουν τους λογαριασμούς και τρίτο η πρόταση του πελάτη τους για φοροαπαλλαγή

Οι Berry et al., (1994) σε έρευνα αναφέρουν ότι η αξιοπιστία (η ικανότητα να εκτελείται αξιόπιστα και με ακρίβεια η παρεχόμενη υπηρεσία) είναι η πρώτη και κυριότερη από τις πέντε διαστάσεις που λαμβάνουν υπόψη οι πελάτες για να αξιολογήσουν την ποιότητα της υπηρεσίας που τους παρέχεται. Η ανταπόκριση στην εξυπηρέτηση του πελάτη, η γνώση και η ευγένεια του προσωπικού, η φροντίδα και εξυπηρέτηση του πελάτη και οι εγκαταστάσεις και ο εξοπλισμός που είναι σχετικά με την παροχή της υπηρεσίας έρχονται σε δεύτερη μοίρα

Σύμφωνα με τον Bande (1989), το σφάλμα στη λογιστική είναι επαγγελματικό σφάλμα, το οποίο οφείλεται σε αμέλεια, αλλά και σε άγνοια των λογιστικών κανόνων, και κατατάσσει τα σφάλματα σε έξι κατηγορίες. Σφάλματα που οφείλονται σε λάθος λογιστική ερμηνεία, σφάλματα που είναι αποτέλεσμα κάποιας παράλειψης, σφάλματα απόδοσης, σφάλματα αρχών, αριθμητικά σφάλματα, και σφάλματα που συμβαίνουν κατά την εκτέλεση της λογιστικής εργασίας.

Ο Griffiths (1986) θεωρεί την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων ως τη μεγαλύτερη απάτη μετά τον Δούρειο Ίππο. Η DeAngelo (1981) σύμφωνα με τον Francis (2004) υποστηρίζει ότι το μέγεθος της επιχείρησης είναι ένα πληρεξούσιο για την ποιότητα (ανεξαρτησία των ορκωτών ελεγκτών), διότι κανένας μεμονωμένος πελάτης δεν είναι σημαντικός σε μια μεγάλη ελεγκτική εταιρία. Η μεγάλη ελεγκτική εταιρία έχει μεγαλύτερη φήμη από τον μεμονωμένο μικρό πελάτη και δεν αναλαμβάνει το ρίσκο να κινδυνέψει να δυσφημιστεί και να κινδυνέψει να χάσει την πελατεία της εάν η εταιρία παραποιεί τις οικονομικές καταστάσεις. Αντίθετα, μια μικρή ελεγκτική εταιρία ή ένας μεμονωμένος εξωτερικός ελεγκτής με ένα μόνο πελάτη μπορεί να σκεφτεί ότι έχει περισσότερα να κερδίσει συμμετέχοντας στην παραποίηση των οικονομικών στοιχείων της εταιρίας και τη δήλωση ανακριβών στοιχείων παρά να είναι σκληρή και τυπική στις διαδικασίες ελέγχου και ενδεχομένως να κινδυνέψει να απολυθεί. Συνήθως οι μεγάλες διεθνείς ελεγκτικές εταιρίες έχουν εδραιώσει το όνομά τους και ως εκ τούτου έχουν κίνητρα να προστατέψουν τη φήμη τους με την παροχή υψηλής ποιότητας ελέγχους (Simunic και Stein, (1987), Francis και Wilson, (1988)). Τα επιχειρήματα αυτά δεν συνεπάγονται απαραίτητα ότι οι υπηρεσίες που παρέχουν είναι πάντα καλύτερες. Κατά μέσο όρο όμως οι έλεγχοι των μεγάλων ελεγκτικών εταιρειών είναι υψηλότερης ποιότητας συγκριτικά με άλλες μικρές ελεγκτικές εταιρίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο σκοπός ίδρυσης των ιδιωτικών οικονομικών μονάδων, είναι η επίτευξη κέρδους .Για να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός, οι επενδυτές- ιδρυτές καταθέτουν τα κεφάλαιά τους στις επιχειρήσεις, παρέχοντας εξουσιοδότηση στα άτομα της διοίκησης να τα διαχειρίζονται προβαίνοντας σε αγορές αγαθών ή υπηρεσιών, τα οποία στη συνέχεια πωλούν σε πελάτες, να λαμβάνουν δάνεια από τράπεζες, να προβαίνουν σε προσλήψεις και απολύσεις προσωπικού, και γενικά να προβαίνουν σε δικαιοπραξίες που είναι απαραίτητες για την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Όλες αυτές οι συναλλακτικές δραστηριότητες αποτυπώνονται στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης, και επομένως στις οικονομικές καταστάσεις .Η αποτύπωση αυτή θα πρέπει να γίνεται με ακρίβεια, σαφήνεια και πληρότητα σύμφωνα με τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές. Ο εξωτερικός ελεγκτής με την άρτια επιστημονική και επαγγελματική κατάρτιση που τον διακρίνει, είναι επιφορτισμένος με τη διενέργεια του ελέγχου για να διαπιστώσει την ποιότητα, πληρότητα, νομιμότητα και αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων ακολουθώντας συστηματικές και μεθοδικές ελεγκτικές διαδικασίες .

3.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Με τον όρο έλεγχο εννοούμε την προσπάθεια και έρευνα για να εξακριβωθεί η αλήθεια και η ορθότητα ενός γεγονότος ή μιας κατάστασης. Πάμπολλοι και ποικίλοι λόγοι δικαιολογούν την ύπαρξη του ελέγχου . Ο έλεγχος είναι δυνατόν να ασκηθεί σε θέματα που έχουν σχέση με την οικονομία, την ηθική, την κοινωνική ζωή κλπ . Σκοπός του ελέγχου είναι η εξακρίβωση της αλήθειας και κυρίως η επισήμανση των τυχόν παραβάσεων ή ατελειών για τον περιορισμό και την εξάλειψή τους. Αρκεί όμως να ασκείται με τις σωστές προϋποθέσεις και όχι με μεροληψία, γιατί τότε είναι που αποκτά ουσιαστικό νόημα και γίνεται δύναμη ηθικής οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Σύμφωνα με την Διεθνή Επιτροπή Ελεγκτικών Προτύπων (IAPC 1980) ο έλεγχος είναι «μια ανεξάρτητη εξέταση των οικονομικών στοιχείων μιας οικονομικής μονάδας, κερδοσκοπικής ή όχι, ανεξαρτήτου νομικής μορφής και μεγέθους με σκοπό να εκφέρει γνώμη επι αυτών».

Πρωταρχικός σκοπός του ελέγχου⁶ είναι να προσδιορίσει κατά πόσο οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρέχουν μια «αληθινή» εικόνα της ελεγχόμενης επιχείρησης. Παρόλα αυτά αρκετοί χρήστες πιστεύουν ότι ο πρωταρχικός σκοπός του ανεξάρτητου ελέγχου είναι η ανίχνευση πιθανής λογιστικής απάτης. Η πεποίθηση αυτή εκτινεται ακόμα και σε απάτη που δεν αποτυπώνεται στις οικονομικές καταστάσεις.

3.3 Ο ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΚΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ

Οι εξωτερικοί ελεγκτές συχνά αποκαλούνται ανεξάρτητοι ελεγκτές ή ορκωτοί ελεγκτές λογιστές, καθώς δεν ανήκουν στο δυναμικό της ελεγχόμενης οντότητας. Είναι αναγνωρισμένοι από την πολιτεία ως ειδικοί επαγγελματίες, αν και το άρθρο 12 του Νόμου 3329/1955 αναφέρει ότι ο ελεγκτής επιτελεί λειτούργημα.

Πρωταρχικό τους καθήκον είναι ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων που δημοσιεύουν οι οικονομικές μονάδες κατά τρόπο αντικειμενικό και αμερόληπτο, και η διασφάλιση ότι οι οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν την εύλογη και δίκαιη αξία της επιχείρησης σε επίπεδο σημαντικότητας.

Οι ανεξάρτητοι ελεγκτές θεωρούνται οι θεματοφύλακες (gatekeepers) της αγοράς αξιογράφων⁷

Οι ελεγκτές έχουν καθήκον να συμβάλλουν με το θεσμικό τους ρόλο στη βελτίωση της διαφάνειας αλλά και της γενικότερης λειτουργίας των σύγχρονων ιδιωτικών επιχειρήσεων και των δημόσιων οργανισμών.

Στην Ελλάδα, την υποχρέωση να ελεγχθούν από ορκωτούς ελεγκτές για τις δημοσιευμένες οικονομικές τους καταστάσεις έχουν σύμφωνα με το Ν.2190/1920 οι επιχειρήσεις που έχουν τη μορφή ΑΕ, ΕΠΕ, Ετερόρρυθμη κατά μετοχές, καθώς και ΟΕ και ΕΕ στις οποίες οι απεριόριστα ευθυνόμενοι έταίροι είναι ΑΕ, ΕΠΕ ή ετερόρρυθμοι κατά μετοχές εταιρείες.

Για να υπαχθεί μια επιχείρηση στον έλεγχο των ορκωτών ελεγκτών πρέπει για δύο συνεχόμενες χρήσεις τα στοιχεία των οικονομικών της καταστάσεων να υπερβαίνουν τα δύο

⁶ Νεγκάκης Χ-Ταχυνάκης Π, (2013)

⁷ <http://www.sec.gov/news/speech/spch518.htm>

από τα τρία κριτήρια. Δηλαδή ο κύκλος εργασιών της να υπερβαίνει τα 5 εκατομμύρια ευρώ, το προσωπικό της να είναι πάνω από 50 άτομα και το σύνολο του ενεργητικού της (πάγιο ενεργητικό και κυκλοφορούν ενεργητικό) να ξεπερνά τα 2, 5 εκατομμύρια ευρώ.

Η επιχείρηση μέσα από τις οικονομικές καταστάσεις που συντάσσει και δημοσιεύει, παρουσιάζει την εικόνα της οικονομική της θέση στους χρήστες αυτών των καταστάσεων(εσωτερικού και εξωτερικούς). Ο έλεγχος που επιχειρείται μέσω των εξωτερικών ελεγκτών αποσκοπεί στην αύξηση του βαθμού εμπιστοσύνης των χρηστών στα παρουσιαζόμενα οικονομικά δεδομένα. Η έλλειψη κάθε είδους δεσμού και εξάρτησης από τα άτομα που ασκούν τη διοίκηση της οικονομικής μονάδας αυξάνει το κύρος, τη αποδοχή και τη χρησιμότητα των παρουσιαζόμενων οικονομικών στοιχείων .

3.4 ΤΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΕΛΕΓΚΤΗ ΛΟΓΙΣΤΗ ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Για να τύχει αναγνώρισης ο εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να διαθέτει υψηλά επαγγελματικά προσόντα τα οποία να τον χαρακτηρίζουν επαγγελματία υψηλής ικανότητας και ήθους. Η εγκυρότητα των πληροφοριών των οικονομικών καταστάσεων αυξάνεται όταν ο ελεγκτής που πιστοποιεί την αξιοπιστία τους χαίρει της αποδοχής του επενδυτικού κοινού το οποίο εμπιστεύεται το έργο του. Η αποδοχή αυτή και η εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού ως προς το πρόσωπο του ελεγκτή δεν επιβάλλεται αλλά κερδίζεται μέσα από το επαγγελματικό κύρος του ελεγκτή και το ελεγκτικό έργο που προσφέρει.

Ο Τσακλαγκανος⁸ σχετικά με το ήθος που θα πρέπει να διακρίνει τον ελεγκτή αναφέρει: «Το ανεπίληπτο και αψεγάδιαστο ήθος μαζί με την ακεραιότητα του χαρακτήρα αποτελούν τα πρωταρχικά προσόντα για όλους τους εξωτερικούς ελεγκτές, αφού η ιδιαιτερότητα και η λεπτότητα του λειτουργήματός τους μπορεί να παραλληλισθεί με αυτή του δικαστή»

Με την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας στην 8^H Οδηγία της ΕΟΚ (84/253) έχουν καθοριστεί τα αυξημένα προσόντα του ελεγκτή που απαιτούνται για την άσκηση του λογιστικού επαγγέλματος.

⁸ Τσακλάγκανος Αγγ, (2008)

Σύμφωνα με το ΣΟΕΛ Ο ελεγκτής θα πρέπει να έχει υψηλό επίπεδο εξειδικευμένων γνώσεων, να ενημερώνεται συνεχώς και να παρακολουθεί τις εξελίξεις της οικονομικής επιστήμης.

Η εμπειρία και η μακροχρόνια ενασχόλησή του με ζητήματα ελέγχου είναι ένα ακόμη προσόν που θα πρέπει να έχει ο εξωτερικός ελεγκτής.

Η κριτική σκέψη και ικανότητα που θα πρέπει να τον διακρίνει, η ανεπτυγμένη αντίληψη χωρίς ενδοιασμούς και χρονοτριβές έχουν ως αποτέλεσμα την έγκαιρη επισήμανση των δυσκολιών που αντιμετωπίζει έτσι ώστε να κερδίζει πολύτιμο χρόνο και να βρίσκει λύσεις που θα είναι οι ενδεδειγμένες. Η ευστροφία και η έφεσή του να αυτοσχεδιάζει και να επινοεί μεθόδους που θα τον φέρουν πιο κοντά σε λύσεις, η ευχέρεια του λόγου του στη διατύπωση της ελεγκτικής τεκμηρίωσης, η πειθώ του, η σιγουριά και αυτοπεποίθηση για την ορθότητα του ελεγκτικού του έργου, η προθυμία συνεργασίας και η λεπτότητα και διπλωματικότητα που θα πρέπει να τον διακρίνει στις επαφές του για την εκτέλεση των καθηκόντων του, η επιμονή, εργατικότητα και επιμέλεια, η εντιμότητα και η προθυμία συνεργασίας θεωρούνται προσόντα.

Οι θεμελιώδεις αρχές του ελεγκτικού επαγγέλματος, όπως προσδιορίζονται στις διακηρύξεις και τα Ελεγκτικά Πρότυπα της IFAC έχουν ως εξής:⁹

Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να είναι πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα. Τα αυξημένα επαγγελματικά προσόντα ορίζονται από την Οδηγία 8η 84/253 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς την οποία προσαρμόστηκε πλήρως η Ελληνική νομοθεσία, με την έγκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την αποδοχή του Συμβουλίου της Επικράτειας.

1. Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να απολαμβάνουν πλήρους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας [Οδηγία 84/253, Π.Δ. 226/1992].
2. Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, ώστε να εξασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των πορισμάτων του ελέγχου [Οδηγία 84/253, Π.Δ. 226/1992].
3. Το ελεγκτικό έργο των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών ασκείται σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα και την ισχύουσα εσωτερική και Κοινοτική νομοθεσία [Π.Δ. 226/1992].

⁹ <http://www.soel.gr>

Σύμφωνα με τους κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας (ΣΟΕΛ), ο Ορκωτός Ελεγκτής οφείλει να παρέχει τις υπηρεσίες του κατά τρόπο που να διασφαλίζει τη νομιμότητα των υπηρεσιών του και την εγκυρότητα στην γνώμη που θα εκφράσει. Έτσι, είναι υποχρεωμένος, παράλληλα με τις διατάξεις και τους κανόνες της εθνικής νομοθεσίας, να τηρεί τα ελεγκτικά πρότυπα και τις αρχές και οδηγίες που ακολουθεί το Σ.Ο.Ε.Λ. και να βασίζεται στην επαγγελματική εργασία που διεξήγαγε ο ίδιος ή άλλα μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. με τη δική του επίβλεψη και ευθύνη.

3.5 ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Σύμφωνα με την IFAC ο σκοπός του κώδικα δεοντολογίας ήταν να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο αρχών και κανόνων που θα ορίζει την συμπεριφορά των επαγγελματιών ελεγκτών διεθνώς.

Έτσι σύμφωνα με τους κανόνες που έθεσε, ο επαγγελματίας ελεγκτής θα πρέπει να ασκεί το ελεγκτικό του καθήκον με:

- (α) Ακεραιότητα
- (β) Αντικειμενικότητα
- (γ) Επαγγελματική ικανότητα και δέουσα προσοχή
- (δ) Εχεμύθεια, και
- (ε) Επαγγελματική συμπεριφορά

Η ανεξαρτησία του ελεγκτή είναι κρίσιμη για την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα του ελέγχου. Ο ελεγκτής οφείλει πάντοτε να ασκεί το ελεγκτικό έργο κατά τρόπο αντικειμενικό και ανεξάρτητο από κάθε είδους επιρροή. Η πραγματική ανεξαρτησία του ελεγκτή βοηθά στο να αναγνωρίζεται από το κοινωνικό σύνολο το επαγγελματικό του κύρος και η αξιοπιστία του. Βέβαια η αμοιβή του ελεγκτή από την ελεγχόμενη οντότητα δημιουργεί ερωτηματικά ως προς την ανεξαρτησία του, αφού είναι αδύνατο να είναι κάποιος ανεξάρτητος απέναντι σε αυτόν που τον πληρώνει. Ο ελεγκτής δεν θα πρέπει να είναι επιρρεπής σε τέτοιες επιρροές που θα αλλάξουν την γνώμη του κοινωνικού συνόλου για την ανεξαρτησία τους. Όταν αδυνατεί να είναι ανεξάρτητος, οφείλει να μη αποδεχθεί την συνεργασία ή να διακόψει την ανατεθείσα σε αυτόν εργασία, αν κλονίζεται η ανεξαρτησία, η αντικειμενικότητα και η εμπιστοσύνη των τρίτων προς αυτόν καθώς δεν θα μπορεί να εκφράσει τη γνώμη του αμερόληπτα και η πληροφόρηση που θα παρέχει δεν θα μπορεί να είναι έντιμη και ειλικρινής.

Η αρχή της ακεραιότητας θα πρέπει να διακρίνει κάθε ελεγκτή .Η ακεραιότητα του χαρακτήρα τους έχει ως αποτέλεσμα την ακριβολογία στις συντασσόμενες οικονομικές εκθέσεις, απαλλαγμένες από παραπλανητικές και ανεύθυνες δηλώσεις, καθώς και από παράλειψη ή απόκρυψη πληροφόρησης η οποία θα οδηγούσε σε παραπλάνηση.¹⁰

Η αμεροληψία θα πρέπει να διακρίνει τον ελεγκτή κατά την άσκηση των καθηκόντων του, άσχετα της γνώμης που σχημάτισε ο ίδιος για την οικονομική μονάδα ή τους διοικούντες της. Ο ελεγκτής δεν θα πρέπει να επιδιώκει διευκολύνσεις και να δέχεται δώρα από τον ελεγχόμενο, πέρα από τα εθιμοτυπικά όρια ή να αναπτύσσει οικειότητα μαζί του καθώς αυτό είναι ικανό να επηρεάσει την κρίση του και να δώσει λαβές σε τρίτους για την αμεροληψία του.

Η επαγγελματική του επάρκεια και το υψηλό επίπεδο γνώσεων σε συνδυασμό με συνεχή επιμόρφωση είναι αυτά που εξασφαλίζουν υψηλής ποιότητας πληροφορίες.

Η εχεμύθεια θα πρέπει να διακρίνει κάθε ελεγκτή σχετικά με όσα γεγονότα περιήλθαν σε γνώση του κατά τη διάρκεια του ελέγχου διαφυλάσσοντας έτσι τα συμφέροντα της εταιρείας .

3.6 ΤΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

Τα ελεγκτικά πρότυπα (standards) αποτελούν τις αρχές, κανόνες και αντιλήψεις της Ελεγκτικής, οι οποίες έχουν διαμορφωθεί μετά από μακροχρόνια πρακτική ελέγχων . Πάνω στις αρχές αυτές στηρίζεται ο ελεγκτής προκειμένου να διενεργήσει τον έλεγχο με ορθότητα και νομιμότητα και να διαμορφώσει την άποψή του επί των ελεγχόμενων οικονομικών καταστάσεων.

Τα ελεγκτικά πρότυπα έχουν θεσπιστεί από τις επαγγελματικές οργανώσεις των εξωτερικών ελεγκτών κάθε χώρας, αλλά και από διεθνείς οργανισμούς.

Ρυθμιστικό ρόλο στην καθιέρωση των ελεγκτικών προτύπων έπαιξαν οι επαγγελματικές ενώσεις των ελεγκτών της Αγγλίας και Ουαλίας (The Institute of Chartered Accountants in England and Wales), καθώς και των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής (The American Institute of Certified Public Accountants- A.I.C.P.A).

Η Διεθνής Ομοσπονδία Ελεγκτών έχει αναλάβει την εναρμόνιση των εθνικών προτύπων με τα Διεθνή πρότυπα ελέγχου, τα οποία θεσπίστηκαν από την ανάγκη ύπαρξης μιας ομοιόμορφης πρακτικής υπηρεσιών ελέγχου σε παγκόσμιο επίπεδο.

¹⁰ Ifac , Code of ethics for professional accountant, Revised July 2006 , section 110, p.1110

Στην Ελλάδα τα ελληνικά πρότυπα που έχουν θεσπιστεί από το ΣΟΕΛ καθιερώθηκαν με το ΦΕΚ 1589/22-10-2004, τεύχος Β', είναι εναρμονισμένα με τα Διεθνή ελεγκτικά πρότυπα .

Τα πρότυπα αυτά αναλόγως του περιεχομένου τους διαχωρίζονται σε:

- ❖ Γενικά πρότυπα ελέγχου (general standards), τα οποία αναφέρονται στα επαγγελματικά προσόντα που πρέπει να έχει ο ελεγκτής για να διενεργήσει τον έλεγχο
- ❖ Πρότυπα ελεγκτικής εργασίας (standards of fieldwork), στα οποία δίνονται οι κατευθυντήριες γραμμές για τον τρόπο που θα πρέπει να προγραμματιστεί και διενεργηθεί ο έλεγχος
- ❖ Πρότυπα εκθέσεως πορίσματος ελέγχου (standards of reporting), τα οποία αναφέρονται στο περιεχόμενο και στον τρόπο σύνταξης των εκθέσεων ελέγχου όπου οι ελεγκτές θα εκφράσουν την γνώμη τους για τις οικονομικές καταστάσεις καθώς και την υποχρέωση του ελεγκτή να αναφέρει την όποια γνώμη διαμόρφωσε από τον έλεγχο και τον λόγο για τον οποίο δεν είναι δυνατή η έκφραση γνώμης και επιπλέον να περιέχει το βαθμό ευθύνης που αναλαμβάνει ο ελεγκτής σχετικά με τον έλεγχο που έχει πραγματοποιήσει.

3.10 ΤΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ

Για να τεκμηριώσει ο ελεγκτής τη γνώμη του σχετικά με την ορθότητα, εγκυρότητα και αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων θα πρέπει να αποκτήσει επαρκές, σχετικό και κατάλληλο αποδεικτικό υλικό .

Λόγω του ότι οι οικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης οντότητας συντάσσονται από τη διοίκησή της, εποπτευόμενη από τους υπεύθυνους για τη διακυβέρνηση, τα ΔΠΕ απαιτούν από τον ελεγκτή να παρέχει διασφάλιση για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις ως σύνολο είναι απαλλαγμένες από ουσιώδες σφάλμα, που οφείλεται σε απάτη ή λάθος. Η υψηλού επιπέδου διασφάλιση επιτυγχάνεται, όταν ο ελεγκτής έχει αποκτήσει επαρκή και κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία, για τη μείωση του κινδύνου του ελέγχου (δηλαδή, του κινδύνου ότι ο ελεγκτής εκφράζει μια μη ενδεδειγμένη γνώμη όταν οι οικονομικές καταστάσεις είναι ουσιωδώς εσφαλμένες) σε αποδεκτά χαμηλό επίπεδο.

Τα αποδεικτικά στοιχεία στα οποία ο ελεγκτής θα στηριχθεί για την πραγματοποίηση του ελέγχου θεωρούνται κατάλληλα όταν είναι:

- Σχετικά
- Αντικειμενικά
- Αυθεντικά
- Επαληθεύσιμα

Η καταλληλότητα των αποδεικτικών στοιχείων έχει να κάνει με την ποιότητά τους, δηλαδή την αποδεικτική τους δύναμη.

Παρόλα αυτά δεν είναι σίγουρο ότι τα λαμβανόμενα στοιχεία στα οποία ο ελεγκτής θα βασίσει τη γνώμη του και θα καταλήξει σε συμπεράσματα θα του εξασφαλίσουν την πλήρη διαφάνεια και αξιοπιστία και αυτό γιατί τα ελεγκτικά τεκμήρια μπορεί να είναι πειστικά όχι όμως και αδιάψευστα. Και επειδή ένα σφάλμα ή μια παράλειψη θεωρείται ουσιώδες όταν επηρεάζει την απόφαση των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων, ο ελεγκτής είναι αυτός που θα κρίνει και θα αποφασίσει αν το μέγεθος και η φύση του σφάλματος είναι τέτοια ώστε να επηρεάσει την ανάγκη χρηματοοικονομικής πληροφόρησης των χρηστών.

3.8 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Στο Ν.3148 /2003 και στο άρθρο 12 αναφέρονται οι περιορισμοί και απαγορεύσεις που ορίζουν κάποια ασυμβίβαστα για το επάγγελμα του λογιστή, προκειμένου να διαφυλαχτεί η ακεραιότητα και αξιοπιστία των ελεγκτικών του υπηρεσιών. Τα ασυμβίβαστα αυτά περιορίζουν τον ελεγκτή μόνο σε ελεγκτικές εργασίες και του απαγορεύουν να παρέχει λογιστικές, συμβουλευτικές υπηρεσίες ή άλλες σχετικές υπηρεσίες .

1. Δεν επιτρέπεται η πρόσληψη ορκωτού ελεγκτή -λογιστή ως συμβούλου ή υπαλλήλου σε εταιρεία που ελέγχθηκε από αυτόν κατά την τελευταία διετία πριν από την πρόσληψή του. Η απαγόρευση αίρεται εάν προηγηθεί και ολοκληρωθεί ποιοτικός έλεγχος, χωρίς επιβαρυντικό αποτέλεσμα για αυτόν που πρόκειται να προσληφθεί. Η δαπάνη βαρύνει την εταιρεία που προσλαμβάνει.
2. Απαγορεύεται η ανάθεση ελέγχου σε ορκωτό ελεγκτή-λογιστή ή ελεγκτική εταιρεία εφόσον παρείχαν τις υπηρεσίες τους κατά την προηγούμενη του ελέγχου, διετία στην ίδια επιχείρηση.
3. Δεν επιτρέπεται σε ελεγκτική εταιρεία, στην οποία ανήκει ο ορκωτός ελεγκτής που διενεργεί έλεγχο σε επιχειρήσεις, των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο Χ.Α.Α, ή σε θυγατρικές εταιρείες αυτών, η παροχή οποιασδήποτε υπηρεσίας ή η δημιουργία

οποιασδήποτε σχέσης με τις επιχειρήσεις αυτές από την οποία προξενείται αμοιβαιότητα συμφερόντων, όπως:

- α. εκπροσώπηση της επιχείρησης προς τρίτους ή αρχές,
- β. συμμετοχή στη διοίκηση της εταιρείας,
- γ. συμμετοχή σε εταιρείες, κοινοπραξίες, εργολαβίες, υπεργολαβίες ή άλλο σχήμα κοινών συμφερόντων με την επιχείρηση,
- δ. προώθηση προϊόντων της επιχείρησης,
- ε. τήρηση λογιστικών βιβλίων,
- στ. λογιστικές υπηρεσίες,
- ζ. εκπροσώπηση προς φορολογικές ή δικαστικές αρχές,
- η. υπηρεσίες ή εργασίες εσωτερικού ελεγκτή,
- θ. εκπόνηση μελετών, αναλογιστικών μελετών, αποτιμήσεων ή εκτιμήσεων, τα αποτελέσματα των οποίων εισάγονται κατ' ευθείαν στα λογιστικά βιβλία της εταιρείας ως εγγραφές ή ενσωματώνονται στις λογιστικές καταστάσεις,
- ι. ανάπτυξη ή παραμετροποίηση και συντήρηση λογισμικού,
- ια. εξεύρεση στελεχών για θέσεις ευθύνης,
- ιβ. κατάρτιση οργανωτικών μελετών και ανάπτυξη διαδικασιών, με εξαίρεση το τμήμα εσωτερικού ελέγχου,
- ιγ. διαχείριση προγραμμάτων και έργων,
- ιδ. χρηματοοικονομικές προβλέψεις,
- ιε. αποτιμήσεις εταιρειών, περιουσιακών στοιχείων και δικαιωμάτων για εισφορά, πώληση, εξαγορά ή συγχώνευση,
- ιστ. υπηρεσίες διαμεσολάβησης σε εξαγορές, συγχωνεύσεις και πωλήσεις εταιρειών, περιουσιακών στοιχείων ή δικαιωμάτων,
- ιζ. υπηρεσίες συμβούλου επενδύσεων,
- ιη. υπηρεσίες εκκαθαριστή,
- ιθ. υπηρεσίες εκτάκτου οικονομικού ελέγχου σε περίπτωση εισαγωγής της εταιρείας στο Χ.Α.Α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΑΠΑΤΗ

4.1 Η ΑΠΑΤΗ - ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Απάτη, είναι η χρησιμοποίηση ψέματος ή δόλου για προσωπικό όφελος και συμφέρον, η οποία μπορεί να επιφέρει τη ζημία του άλλου. Οι ηθικοί φραγμοί εκλείπουν και προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του, ο διαπράττων την απάτη μηχανεύεται τρόπους ηθικά απαράδεκτους, και χρησιμοποιεί πλάγια και απατηλά μέσα. Η ευπιστία και η αφέλεια ορισμένων ατόμων δημιουργούν ευνοϊκές προϋποθέσεις για τον δόλο και την απάτη.

Το φαινόμενο της απάτης σύμφωνα, απασχολούσε την ανθρωπότητα από αρχαιοτάτων χρόνων. Οι νόμοι του Χαμουραμπη στην Αρχαία Αίγυπτο προέβλεπαν σκληρές ποινές, ακόμη και θάνατο σε περίπτωση που διαπράττονταν απάτη, κλοπή ή παραχάραξη και γινόταν αντιληπτές, όπως και οι νόμοι των Ισαύρων στο Βυζάντιο. Στην αρχαία Ελλάδα, αλλά και άλλοι λαοί, οι ιδιοκτήτες πλοίων, έκρυβαν τα πλοία τους και προσποιούνταν ότι αυτά ναυάγησαν, προκειμένου να εισπράξουν την ασφαλιστική αποζημίωση .

Με την πάροδο των ετών οι μορφές με τις οποίες εμφανίζονται τα οικονομικά εγκλήματα πολλαπλασιάστηκαν . Η απάτη και η διαφθορά τα τελευταία χρόνια βρίσκονται σε έξαρση και αποτελούν σχεδόν, διαρκή, απειλή για τα συμφέροντα κάθε είδους επιχειρήσεων .Οι συνέπειες δεν είναι μόνο οικονομικές αλλά έχουν και ευρύτερο κοινωνικό αντίκτυπο, ενώ σε ατομικό επίπεδο μπορεί να προκαλέσουν αίσθημα ανασφάλειας και αβεβαιότητας. Η αξία του χρήματος είναι υπεράνω των υπόλοιπων αξιών και το κυνήγι του χρήματος γίνεται για πολλούς αυτοσκοπός. Έτσι χάνεται το μέτρο, μειώνονται οι αναστολές , χαλαρώνουν οι αντιστάσεις, επικρατεί η ιδιοτέλεια και βρίσκουν πρόσφορο έδαφος για να ευδοκιμήσουν η απάτη και η διαφθορά.¹¹

Έρευνες πραγματοποιούνται τακτικά¹² σε μια προσπάθεια να εκτιμηθεί η πραγματική κλίμακα και το κόστος της απάτης στις επιχειρήσεις και την κοινωνία. Τα ευρήματα διαφέρουν, και είναι δύσκολη η απόκτηση μιας ολοκληρωμένης εικόνας ως προς την πλήρη έκταση του προβλήματος. Όλα δείχνουν ότι η απάτη είναι διαδεδομένη μέσα στους οργανισμούς και παραμένει ένα σοβαρό και δαπανηρό πρόβλημα. Οι κίνδυνοι της απάτης

¹¹ <http://acfe.gr/wp-content/uploads/2014/10/word.pdf>

¹² CIMA ,Fraud risk management Chartered Institute of Management Accountants ,A guide to good practice p5-6 http://www.cimaglobal.com/documents/importedddocuments/cid_techguide_fraud_risk_management_feb09.pdf.pdf

μπορεί να αυξηθεί με την αύξηση της παγκοσμιοποίησης, πιο ανταγωνιστικότητα των αγορών, η ταχεία εξέλιξη της τεχνολογίας, και την οικονομικής ύφεση και δυσπραγία. Οι διάφορες έρευνες υπογραμμίζουν ότι:

- Οι οργανισμοί μπορούν να χάσουν μέχρι και το 7% του ετήσιου κύκλου εργασιών τους ως αποτέλεσμα της απάτης
- η διαφθορά αναμένεται να στοιχίσει στην παγκόσμια οικονομία περίπου 1.500 δισεκατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο
- μόνο ένα μικρό ποσοστό των απωλειών από την απάτη είναι ανακτώμενο από τις επιχειρήσεις
- ένα υψηλό ποσοστό των περιπτώσεων απάτης διαπράττονται από τα ανώτερα στελέχη της διοίκησης
- η απληστία είναι ένα από τα κύρια κίνητρα για τη διάπραξη απάτη
- απατεώνες συχνά εργάζονται στη λειτουργία χρηματοδότησης
- η απάτη δεν περιορίζεται σε ένα συγκεκριμένο τομέα ή χώρα
- η επικράτηση της απάτης είναι αποτέλεσμα της αύξησης των αναδυόμενων αγορών.

4.2 ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΟ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Το τρίγωνο της απάτης προσδιορίζει τους τρεις παράγοντες οι οποίοι είναι απαραίτητοι για την διάπραξη της απάτης. Η θεωρία αυτή έχει αποκτήσει ευρεία αποδοχή όταν υιοθετήθηκε από το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Πιστοποιημένων Λογιστών (AICPA) στο SAS No 99¹³ Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή για να επιτευχθεί μια απάτη, λαμβάνουν χώρα τρεις μεταβλητές : η αιτιολογία- το κίνητρο- η ευκαιρία.

Σύμφωνα με το AICPA μία από τις τρεις μεταβλητές (παράγοντες) του τριγώνου είναι αρκετή για να διαπραχθεί η απάτη, και δεν χρειάζεται η παρουσία όλων.

Αρχικά, υπάρχουν κάποια κίνητρα και πιέσεις που οδηγούν τη διοίκηση, το υπαλληλικό προσωπικό, τους manager και γενικά τα άτομα της επιχείρησης στη διάπραξη της απάτης. Τα κίνητρα αυτά είναι πολλά και διαφορετικά, όπως οικονομική δυσπραγία, προσωπικά προβλήματα, εθισμός, πάθος για τυχερά παιχνίδια, πιέσεις από το περιβάλλον εργασίας, φορολογικοί λόγοι, κλπ.. Η ύπαρξη ευνοϊκών συνθηκών, τόσο στο εργασιακό περιβάλλον όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης, σε συνδυασμό με κάποιες συγκυρίες, βοηθούν στην εμφάνιση του φαινομένου της απάτης. Βρίσκοντας μια ευκαιρία όπως

¹³ <http://www.aicpa.org/research/standards/auditattest/pages/sas.aspx>

ανεπαρκές σύστημα εσωτερικού ελέγχου, έλλειψη εποπτείας, τυφλή εμπιστοσύνη, έλλειψη ηθικής καθοδήγησης, αναποτελεσματικό σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης, τους δίνεται η δυνατότητα να εμπλακούν σε περιπτώσεις απάτης. Η έλλειψη ηθικών κανόνων και προτύπων είναι αυτοί που βοηθούν στα άτομα να εκλογικεύσουν την πράξη τους και τη συμπεριφορά τους, και να αιτιολογήσουν την διάπραξη της απάτης δικαιολογούμενοι ότι ενεργούν προς όφελος της επιχείρησης. Οι αιτιολογίες, για το τι είναι αυτό που ωθεί κάποιον φτάσει ως την απάτη, είναι διάφορες π.χ επιθυμία για εκδίκηση, η αίσθηση της αδικίας ότι προσφέρει παραπάνω από ότι αμείβεται, την αίσθηση ότι γίνεται και από άλλους και δεν είναι ο μοναδικός, η θεωρία ότι η ανώτερη θέση που κατέχει έχει και τα «τυχερά» της, η αίσθηση ότι είναι κάτι προσωρινό και θα επανορθώσει όταν βελτιωθούν οι συνθήκες, κλπ

4.3 ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ Η ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΛΑΘΟΣ

Τον τελευταίο καιρό γινόμαστε όλο και περισσότερο μάρτυρες λογιστικής απάτης μέσω της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στις Η.Π.Α αλλά και στην Ευρώπη. Φυσικά και η Ελλάδα πήρε μέρος σ' αυτό το παιχνίδι.

Με τον όρο απάτη, στη λογιστική, ορίζεται η σκόπιμη και δόλια κατάχρηση των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης, καθώς και η παραποίηση των οικονομικών της καταστάσεων προς όφελος αυτού που διαπράττει την απάτη. Είναι ο σκόπιμος «χειρισμός» των οικονομικών στοιχείων της επιχείρησης, που μπορεί να επιτευχθεί με υπερτίμηση στοιχείων του ενεργητικού, πωλήσεων και κερδών ή υποτίμηση των υποχρεώσεων, ζημιών ή εξόδων, με σκοπό να επιτευχθεί το επιθυμητό ύψος τους. Οι χειρισμοί αυτοί έχουν σαν αποτέλεσμα τη σημαντική αλλοίωση της ορθής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων, με αντίκτυπο στους χρήστες αυτών δηλαδή :στους επενδυτές που είτε έχουν επενδύσει είτε πρόκειται να επενδύσουν στην επιχείρηση, όπως μέτοχοι, η ομάδα των δανειστών, που περιλαμβάνει τους προμηθευτές, τράπεζες, δανειστές και όλους εκείνους που με διάφορο τρόπο δανείζουν στην οικονομική μονάδα κεφάλαια, η ομάδα των ελεγκτών των οικονομικών καταστάσεων, οι οποίοι ελέγχουν τις υποχρεωτικά δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις προκειμένου αυτές να είναι απαλλαγμένες από λάθη και σφάλματα εκούσια ή ακούσια, και τα οποία θα δώσουν μια εσφαλμένη εικόνα για την επιχείρηση, η ομάδα των αναλυτών σε περίπτωση εξαγορών-συγχωνεύσεων, όπου εκτιμούν και αναλύουν, μέσω των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης, τη λειτουργική αξία τόσο των συγχωνευόμενων

επιχειρήσεων όσο και της εξαγοραζόμενης επιχείρησης, το δημόσιο, όπου με τα συμπεράσματα που αποκομίζει από την ανάλυση των στοιχείων των οικονομικών καταστάσεων, σχεδιάζει και ασκεί φορολογική, κοινωνική και οικονομική πολιτική, Η ομάδα των λοιπών ενδιαφερομένων.

Ως μέσα για την πραγματοποίηση των παραποιήσεων χρησιμοποιούνται διάφοροι μέθοδοι που περιλαμβάνονται στον όρο δημιουργική ή επινοητική λογιστική (creative accounting).¹⁴

Όταν η παραποίηση αφορά την κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης χρησιμοποιούνται οι όροι «εξομάλυνση κερδών» με εσφαλμένη λογιστική καταχώρηση (income smoothing), «ωραιοποίηση», « διαχείριση – χειραγώγηση κερδών» (managing earning).

Η επινοητική λογιστική¹⁵ ορίζεται ως μια εκμετάλλευση των αδυναμιών των λογιστικών νόμων και κανόνων, ή η παραβίαση αυτών, με σκοπό την παρουσίαση των λογιστικών καταστάσεων όχι όπως έπρεπε να είναι, αλλά όπως έχει συμφέρον η επιχείρηση να είναι.

Κάποιοι όροι που χρησιμοποιούνται στη διεθνή βιβλιογραφία για την επινοητική λογιστική είναι οι ακόλουθοι: creative accounting - innovative accounting - income smoothing - window dressing - cosmetic accounting - earnings management - financial engineering- earnings smoothing - accounting manipulation - juggling the books - accounting magic- accounting alchemy κλπ. αν και κάποιοι από αυτοί αναφέρονται σε συγκεκριμένη μορφή του προβλήματος.

Σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 240 το σφάλμα στην σύνταξη και παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων μπορεί να προκύψει είτε από λάθος είτε από απάτη.

Με τον όρο «απάτη εννοούμε μια εκ προθέσεως πράξη από ένα ή περισσότερα πρόσωπα από τη διοίκηση, από εκείνους που είναι επιφορτισμένοι με τη διακυβέρνηση, από εργαζόμενους ή από τρίτα μέρη, η οποία πράξη ενέχει τη χρήση εξαπάτησης για την απόκτηση ενός μη δίκαιου ή παράνομου πλεονεκτήματος .

Το «λάθος» είναι ένα ακούσιο σφάλμα στις λογιστικές καταστάσεις, στο οποίο περιλαμβάνεται ακόμη και παράλειψη ενός ποσού ή γνωστοποίησης από αυτές . Το διακριτικό στοιχείο μεταξύ απάτης και λάθους είναι το εάν η υποκείμενη ενέργεια που καταλήγει στο σφάλμα των οικονομικών καταστάσεων είναι εκούσια ή ακούσια. »¹⁶.

Τα λάθη μπορεί να είναι :

α) ένα απλό αριθμητικό λάθος ή λάθος που μπορεί να διέφυγε της προσοχής του προσωπικού του λογιστηρίου σε σχέση με τα αποδεικτικά στοιχεία,

¹⁴ www.simatoros.wordpress.com

¹⁵ Baralexis, (2004), "Creative accounting in small advancing countries", Managerial Auditing Journal, Vol. 19 Iss 3 pp. 440 - 461

¹⁶ <http://www.e-boss.gr/ διεθνή πρότυπα ελέγχου και διεθνή πρότυπα δικλίδων ποιότητας pdf>

β) εκ παραδρομής ή παρερμηνείας της πραγματικής κατάστασης που αφορούν συναλλαγές
γ) λανθασμένη εφαρμογή των λογιστικών αρχών και προτύπων.

Δεν υπάρχουν σαφή και συγκεκριμένα όρια που μπορεί να καθορίσουν το πού σταματάει το λάθος και πού ξεκινάει η απάτη.

Τα θύματα αυτής της απάτης μπορεί να βρίσκονται εντός της επιχείρησης (εργαζόμενοι, εσωτερικοί ελεγκτές, manager) αλλά και εκτός της επιχείρησης (επενδυτές, πιστωτές, προμηθευτές, πελάτες, εξωτερικοί ελεγκτές). Το μέγεθος της απάτης ποικίλει από μικροκλοπές, καταχρήσεις και υπεξαιρέσεις, μέχρι και συνειδητή παραποίηση οικονομικών καταστάσεων .

Ο Rezae (2005) παρουσίασε ένα μοντέλο με το οποίο προσπάθησε να ερμηνεύσει την έννοια των παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων γνωστό ως μοντέλο «CRIME» (έγκλημα) από αρχικά των λέξεων: **Cooks –Recipes – Incentives – Monitoring –End Results**

- * **Cooks**, ο όρος αυτός έχει σχέση με τα πρόσωπα που ενέχονται - εμπλέκονται στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων και τα οποία συνήθως είναι υψηλόβαθμα διοικητικά στελέχη, διευθυντές, ελεγκτές, κλπ. και στις περισσότερες των περιπτώσεων η παραποίηση γίνεται με την ενθάρρυνση, καθοδήγηση και έγκριση αυτών.
- * **Recipes**, περιλαμβάνονται όλες οι μορφές που μπορεί να πάρει μια παραποίηση οικονομικών καταστάσεων, είτε με παραποίηση εσόδων είτε με πληρωτέους λογαριασμούς, λίγο πιο σπάνια. Η πιο συνηθισμένη «συνταγή» παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων είναι αυτή της χειραγώγησης των κερδών (earnings management)
- * **Incentives**, Αναφέρονται τα κυριότερα κίνητρα που ωθούν τις επιχειρήσεις να διαπράξουν την απάτη . Τα κίνητρα συνήθως είναι οικονομικά αλλά μπορεί σύμφωνα με τον Rezae να είναι και ιδεολογικά ή ψυχωτικά
- * **Monitoring** . ο μηχανισμός ελέγχου, είτε αυτός είναι εσωτερικός έλεγχος ή έλεγχος από εξωτερικό ελεγκτή, είναι αυτός που θα εντοπίσει την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων.
- * **End Results** . αναφέρονται τα αποτελέσματα-επιπτώσεις που έχει η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων στην επιχείρηση, σε σχέση με τους επενδυτές και τα πιστωτικά ιδρύματα, την σπύλωση του ονόματός της, την πτώση της αξίας της μετοχής της και την έλλειψη αξιοπιστίας , καθώς και τις οικονομικές επιπτώσεις νομικές κυρώσεις που έχει και στα άτομα που είχαν οποιαδήποτε εμπλοκή στην απάτη.

Η λογιστική απάτη, η οποία επιτυγχάνεται μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, έχει λάβει τα τελευταία χρόνια ανησυχητικές διαστάσεις. Αποτελεί μια παράνομη επιχειρηματική συμπεριφορά και μια σοβαρή απειλή για το οικονομικό περιβάλλον με καταστροφικές συνέπειες σε όλους τους τομείς. Η παραποίηση αυτή κλονίζει την εμπιστοσύνη όλων των εμπλεκομένων φορέων στη λειτουργία της αγοράς ως προς την αξιοπιστία των οικονομικών στοιχείων, στοιχίζοντας ακριβά στις επιχειρήσεις σημαντικά ποσά καθώς η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης δύσκολα επανέρχεται και ο χρόνος επαναφοράς μπορεί να είναι αρκετά μεγάλος.

Το θέμα είναι πολύ σοβαρό, αν αναλογιστεί κανείς ότι στην απάτη αυτή εμπλέκονται διευθυντικά στελέχη των επιχειρήσεων που βοηθούν στην παραποίηση, αλλά και ελεγκτικές εταιρείες, καθώς και χρηματοπιστωτικοί οίκοι.

Σε μια έκθεση του 1996 στις ΗΠΑ, το κόστος των επιχειρήσεων από την απάτη στη χώρα, είναι πάνω από 400 δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο. Οι επιχειρήσεις που μπλέκονται σε σκάνδαλα απάτης, πέρα από σοβαρές νομικές κυρώσεις, χάνουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών, δυσφημούνται και μπορεί να οδηγηθούν ακόμη και σε πτώχευση.¹⁷

Μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα όπως LUCENT, XEROX, ENRON, GLOBAL CROSSING, WOLDCOM κόστισαν στους επενδυτές, πιστωτές, εργαζόμενους κτλ πάνω από 500 δις δολάρια κατά την τελευταία πενταετία.

4.4 ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΠΑΤΗΣ

Σύμφωνα με τον ορισμό της απάτης, αυτή διακρίνεται σε δύο κατηγορίες: α) στην πρώτη περίπτωση έχουμε κατάχρηση, κλοπή ή ιδιοποίηση των πόρων της επιχείρησης προς ίδιον όφελος και β) την παραποίηση των οικονομικών της καταστάσεων. Η ένωση πιστοποιημένων εξεταστών απάτης –ACFE) την πρώτη περίπτωση απάτης την ονόμασε ως *επαγγελματική απάτη και κατάχρηση*. Η απάτη αυτή μπορεί να προβαίνει

- σε όφελος για την επιχείρηση
- σε βάρος της επιχείρησης

Έτσι μπορεί να ομαδοποιηθούν σε αυτά τα δύο είδη απάτης :

Απάτη προς όφελος της επιχείρησης

- πώληση ή εκχώρηση φανταστικών ή παραπλανητικών απεικονισμένων στοιχείων του ενεργητικού

¹⁷Καζαντζής (2006)

- αντικανονικές και παράνομες πληρωμές κυβερνητικών αξιωματούχων, κάθε μορφής δωροδοκία, αμοιβές για συμμετοχή σε παράνομες ενέργειες, δωροδοκίες πελατών – προμηθευτών
- εκούσια εσφαλμένη παρουσίαση ή αποτίμηση συναλλαγών, στοιχείων του ενεργητικού, των υποχρεώσεων ή του εισοδήματος
- εκούσια, εσφαλμένη εσωτερικά μεταφερόμενη τιμή αγοράς των αγαθών σε όμιλο επιχειρήσεων
- εκούσια αποτυχία να καταγραφούν ή να αποκαλυφθούν σημαντικές πληροφορίες που θα βελτίωναν την χρηματοοικονομική εικόνα της επιχείρησης στους εκτός επιχείρησης συναλλασσόμενους-ενδιαφερόμενους.

Απάτη εις βάρος της επιχείρησης

- κλοπή περιουσιακών στοιχείων, ιδιοποίηση αποθεμάτων
- παραποίηση αποθεμάτων, χαρακτηρισμός υγιούς αποθέματος ως άχρηστο ή ελαττωματικό.
- παραποίηση τιμολογίων προμηθευτών
- απάτη από προμηθευτές και εργολάβους, τιμολόγηση χωρίς παράδοση, διπλή τιμολόγηση
- δωροδοκία υπαλλήλων από προμηθευτές
- δωροδοκία υπαλλήλων από πελάτες

Σύμφωνα με τον Riahi-Belkaoui (2003) η λογιστική απάτη μπορεί να πάρει τις ακόλουθες μορφές.

- i. **Εταιρική απάτη**, η οποία έχει σαν κίνητρο, για αυτούς που την διαπράττουν την ικανοποίηση των οικονομικών τους αναγκών, και η οποία είναι αποτέλεσμα της ηθικής διάβρωσης
- ii. **Διοικητική απάτη/έγκλημα λευκού κολάρου**, όπου τα ανώτερα διοικητικά στελέχη, λόγω της θέσης που κατέχουν είναι πιο εύκολο να διαπράξουν απάτη .
- iii. **Απάτη χρηματοοικονομικών καταστάσεων**, η οποία είναι η πιο σοβαρή μορφή απάτης
- iv. **Αποτυχία ελέγχου**, όπου η όλη ευθύνη για την απάτη μεταβιβάζεται στους ελεγκτές, οι οποίοι δεν έκαναν μια αποτελεσματική επίβλεψη ώστε να εντοπίσουν και αποκαλύψουν τις ανακρίβειες των οικονομικών καταστάσεων, λόγω μη νόμιμων δραστηριοτήτων.

4.5 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Ο Rezaee (2003) αναφέρει ότι η λογιστική απάτη περιλαμβάνει τα εξής χαρακτηριστικά¹⁸

- i. *νόθευση, παραποίηση* ή και τροποποίηση των οικονομικών μεγεθών, ή εγγράφων ή και συναλλαγών.
- ii. *σκόπιμα εσφαλμένες* δηλώσεις, παράλειψη γεγονότων, συναλλαγών και λογαριασμών ή άλλων σημαντικών πληροφοριών από τις λογιστικές καταστάσεις.
- iii. *σκόπιμα κακή εφαρμογή*, ερμηνεία και χρήση των λογιστικών προτύπων, αρχών και πρακτικών που χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση και αναφορά οικονομικών και επιχειρησιακών συναλλαγών.
- iv. *εσκεμμένη παράβλεψη* και αποκάλυψη ή παρουσίαση ανακριβών λογιστικών προτύπων, αρχών και πρακτικών.
- v. *χρήση λογιστικών τεχνασμάτων* για τη διαχείριση παράνομων κερδών.
- vi. *Μεθοδεύσεις*, λογιστικών τεχνικών που βρίσκονται μέσα στα όρια νόμων, αλλά που είναι εύκολο να μεταβληθούν μέσα από τα «παραθυράκια » αυτών.

Επίσης το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο Νο 240 αναφέρει ότι η απάτη εμφανίζεται με τα εξής χαρακτηριστικά:

- a) Νόθευση ή αλλοίωση των παραστατικών ή των λογιστικών εγγραφών
- b) Αλλοίωση των στοιχείων του ενεργητικού
- c) Απόκρυψη ή παράλειψη αναφοράς των επιπτώσεων των παραπάνω καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων
- d) Καταχώρηση εικονικών συναλλαγών
- e) Λανθασμένη εφαρμογή των λογιστικών προτύπων και αρχών

Οι πρακτικές που χρησιμοποιούνται από τη διοίκηση προκειμένου να επηρεάσουν την ακρίβεια και επομένως και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων μπορεί να ομαδοποιηθούν ως εξής :

1)ηθελημένη παραβίαση ενός προτύπου, όπου ενώ υπάρχει ένα πρότυπο που καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται ένα λογιστικό γεγονός, η διοίκηση δεν το εφαρμόζει και επιλέγει δικούς της κανόνες για να παρουσιάσει την εικόνα όπως έχει αυτή οραματιστεί. Η πρακτική αυτή τιμωρείται εκτός από τους συμμετέχοντες στην αγορά, και από την ίδια την πολιτεία με επιβολή ποινών και προστίμων.

¹⁸ www.simatoros.wordpress.com

2) κενά που δημιουργούνται από το ίδιο το πλαίσιο των προτύπων, όταν δηλαδή δεν υπάρχει το ανάλογο πρότυπο που να καθορίζει τον τρόπο χειρισμού ενός λογιστικού γεγονότος, τότε η διοίκηση πράττει κατά το δοκούν και η δημιουργική της παρέμβαση είναι αναποφευκτη.

3) περιθώρια επιλογής προτύπου, όπου τα ίδια τα πρότυπα δίνουν περιθώρια επιλογής και υποκειμενικής κρίσης, αφού δεν ορίζουν με σαφή τρόπο το λογιστικό χειρισμό ενός θέματος, με αποτέλεσμα η επιλογή να επαφίεται στην κρίση της διοίκησης.¹⁹

4.6 ΛΟΓΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Όπως αναφέρει ο Ian.Griffiths (1981), η δημιουργική λογιστική είναι η μεγαλύτερη απάτη μετά τον «δούρειο ίππο».

Σύμφωνα με τον Μπαραλέξη (2004) η δημιουργική λογιστική εμφανίζεται σε μεγάλες χώρες, αλλά και σε μικρότερες. Οι λόγοι που βοηθούν στην εμφάνιση της δημιουργικής λογιστικής είναι :

- ✓ Τα χαλαρά νομοθετικά μέτρα από τη χώρα εδραίωσης της εταιρείας
- ✓ Αποφυγή εμφάνισης ζημιών στις εξερχόμενες οικονομικές καταστάσεις
- ✓ Η δημιουργία κλίματος ευφορίας με τη μεγέθυνση των κερδών στις οικονομικές καταστάσεις
- ✓ Υπερφορολόγηση κερδών
- ✓ Σπάνιοι κρατικοί έλεγχοι
- ✓ Ανεύθυνοι λογιστές
- ✓ Περιορισμένος εξωτερικός έλεγχος από ελεγκτές

4.7 Η ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ

Όταν η εικόνα της επιχείρησης προς τα έξω δια μέσου των οικονομικών καταστάσεων δεν είναι η « καθώς πρέπει εικόνα », τότε η διοίκησή της επεμβαίνει και αλλοιώνει τα στοιχεία τους με σκοπό την «ωραιοποίηση» αυτών .

¹⁹ www.simatoros.wordpress.com

Στις Η.Π.Α ο όρος που χρησιμοποιείται για την δημιουργική λογιστική είναι χειραγώγηση κερδών (earning management), αν και η χειραγώγηση των κερδών είναι μία από τις πτυχές της δημιουργικής λογιστικής, η πιο σπουδαία από όλες.

Η χειραγώγηση των κερδών είναι μια έκφανση της δημιουργικής λογιστικής που εφαρμόζουν τα οικονομικά στελέχη των επιχειρήσεων, ώστε να ωραιοποιήσουν-εξομαλύνουν τα εμφανιζόμενα στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης κέρδη των επιχειρήσεων.

Τα εταιρικά κέρδη είναι το πιο αξιοπρόσεχτο μέγεθος των οικονομικών καταστάσεων Δεδομένης της σημασίας των κερδών, οι διοικήσεις των εταιρειών δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον σχετικά με το πώς αυτές δημοσιοποιούνται. Η διερεύνηση του βαθμού «χειραγώγησης» των κερδών των επιχειρήσεων αποτελεί ένα ενδιαφέρον ζήτημα, αφού συμπεράσματα από πρόσφατες διεθνείς μελέτες έδειξαν ότι η «ωραιοποίηση» των αποτελεσμάτων είναι συχνότερο φαινόμενο σε χώρες όπου προστασία των επενδυτών είναι χαμηλή και η εφαρμογή των νόμων χαλαρή. Η έρευνα σε ένα ευρύ δείγμα ελληνικών επιχειρήσεων έδειξε ότι, οι ελληνικές επιχειρήσεις καταφεύγουν σε άσκηση δημιουργικής λογιστικής προκειμένου να παρουσιάσουν μια ωραία εικόνα στον ισολογισμό τους (κερδοφόρες χρήσεις και διαρκώς αυξανόμενο ρυθμό μεταβολής κερδών), και προς αποφυγή της υψηλής φορολογίας, τα δημοσιευμένα κέρδη είναι οριακά προ φόρων. Για να ο πετύχουν αυτό, βασικό συστατικό στη συνταγή του «μαγειρέματος» ήταν οι λογαριασμοί των έκτακτων εσόδων και εξόδων, λογαριασμοί για τους οποίους οι ελεγκτές θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα επιφυλακτικοί, και θα πρέπει να τους προξενούν το ενδιαφέρον τους.

Σύμφωνα με τον Σπαθή (2002) τα κέρδη θεωρούνται από τους επενδυτές, αναλυτές, ανώτερα στελέχη και συμβούλους ως το κυριότερο δημοσιευμένο στοιχείο των οικονομικών καταστάσεων, και ο λόγος που γίνονται επενδύσεις. Τα στελέχη των επιχειρήσεων είναι αυτά που θα αποφασίσουν για το πότε θα γίνει ένα έσοδο (πώληση) ή κάποιο έξοδο και αντίστοιχα να επέμβουν στα δημιουργούμενα κέρδη της χρονικής περιόδου. Έτσι έχουν την ικανότητα χειραγώγησης των κερδών και το κίνητρο για να το κάνουν. Ως κίνητρο μπορεί να ειπωθεί η άντληση κεφαλαίων από την κεφαλαιαγορά, ο τραπεζικός δανεισμός, η διανομή μερίσματος, οι αμοιβές του δ.σ., η αύξηση της τιμής της μετοχής, η πίεση από τα εργατικά συνδικάτα, η φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή, ο ανταγωνισμός των οικονομικών μονάδων, οι εξαγορές και συγχωνεύσεις των επιχειρήσεων.

Οι τεχνικές που ακολουθούνται για την παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων και την χειραγώγηση των κερδών είναι οι ακόλουθες:

Εξομάλυνση κερδών. Η πιο συνηθισμένη και σπουδαιότερη έκφανση της δημιουργικής λογιστικής είναι η χειραγώγηση των κερδών με κύρια συνιστώσα αυτή της εξομάλυνσης των κερδών (income smoothing). Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη μεγάλων κερδών από την επιχείρηση, τα οποία δεν δημοσιοποιούνται και εμφανίζονται ως προβλέψεις με σκοπό να εμφανιστούν όταν δεν θα υπάρχουν μειώνοντας έτσι τις μεγάλες διακυμάνσεις. Σκοπός της διοίκησης, σύμφωνα με την τεχνική αυτή, είναι η επιχείρηση να εμφανίζει μια σταθερή αύξηση των κερδών της, καθώς οι επενδυτές εμπιστεύονται περισσότερο τις δημοσιευμένες καταστάσεις στις οποίες δεν υπάρχουν σκαμπανεβάσματα κερδών. Η μεγάλη απόκλιση από έτος σε έτος στα κέρδη της επιχείρησης δημιουργεί έλλειψη εμπιστοσύνης και ανασφάλεια στους επενδυτές μειώνοντας έτσι την αξία της επιχείρησης.

Λογιστική κάθαρση. «big bath» accounting. Αυτή η τεχνική με την οποία επιχειρείται η παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων υποκινείται και είναι με πρωτοβουλία της διοίκησης.

Η διοίκηση προκειμένου να παραμείνει η επιχείρηση ανταγωνιστική εφαρμόζει διάφορες στρατηγικές, και μία από αυτές είναι και η στρατηγική της αναδιοργάνωσης. Έτσι προσπαθεί να αποπέμψει κάποιες ζημιογόνες λειτουργίες της ακόμα και θυγατρικές της. Έτσι δημιουργεί μια έκτακτη ζημία, η οποία δεν περιλαμβάνεται στο λειτουργικό της αποτέλεσμα καθώς δεν θα επαναληφθεί και δεν προέρχεται από τις συνήθεις συναλλαγές της. Αυτό προσωρινά μπορεί να είναι αρνητικό για την επιχείρηση και την ανταγωνιστικότητά της, αλλά γρήγορα μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα αν θεωρηθεί ότι αυτό είχε ως σκοπό τη βελτίωση της επίδοσης και της οικονομικής θέσης της επιχείρησης. Η τεχνική αυτή εφαρμόζεται συνήθως όταν υπάρχει :

- Αναδιοργάνωση λειτουργιών
- Διάθεση λειτουργιών
- Αλλαγή διοίκησης
- Αναδιοργάνωση προβληματικού δανεισμού
- Γενική περίοδος ύφεσης
- Μείωση και απαξίωση κεφαλαίων

Διάφορα λογιστικά τεχνάσματα. Η παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων με τη χρήση αυτής της τεχνικής είναι σκόπιμη και συνειδητή από τα στελέχη της ανώτατης διοίκησης, και εξυπηρετεί λογιστικούς και όχι επιχειρηματικούς σκοπούς.

Μερικά από τα τεχνάσματα που χρησιμοποιούνται για την παραποίηση των αποτελεσμάτων είναι:

- Κάποια στοιχεία (συνήθως πάγια) είναι εκτός του ισολογισμού
- Προσαρμογή στο χρόνο απόσβεσης άυλων και ασώματων παγίων
- Κεφαλαιοποίηση εξόδων αν και δεν πληρούν τα απαραίτητα κριτήρια
- Αλλαγή στη μέθοδο αποτίμησης των εμπορευμάτων από fifo σε lifo και το αντίστροφο, αναλόγως των αναγκών
- Εικονική ποσοτική αύξηση της απογραφής τέλους χρήσης
- Εμφάνιση εικονικών πωλήσεων σε συγγενείς επιχειρήσεις ή και σε ανύπαρκτες
- Εικονική αγοραπωλησία των τελικών αποθεμάτων μεταξύ ομοειδών επιχειρήσεων
- Μη έκδοση παραστατικού πώλησης προϊόντων ή υπηρεσιών .

4.8 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Το ελεγκτικό πρότυπο SAS No 82 κάνει λόγο για τρεις βασικές κατηγορίες κινδύνου που έχουν σχέση με την παραποίηση των λογιστικών καταστάσεων και που ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να εντοπίσει μέσω των προειδοποιητικών σημείων (red flags) και να εστιάσει τον έλεγχο του εκεί δείχνοντας μεγαλύτερη βαρύτητα.²⁰

1. **Χαρακτηριστικά διοίκησης.** Περιλαμβάνουν διοικητικές ικανότητες, πιέσεις, στυλ, διαθέσεις και στάσεις ως προς τον εσωτερικό έλεγχο και τις διαδικασίες έκδοσης των οικονομικών καταστάσεων. Ύπαρξη τυχόν στενών σχέσεων μεταξύ διοίκησης και ελεγκτών. Παράδειγμα κινδύνου της κατηγορίας αυτής είναι το κίνητρο της διοίκησης να αυξήσει την τιμή της μετοχής ή η πίεση της διοίκησης να δείξει περισσότερα κέρδη στη συνέλευση των μετόχων.
2. **Συνθήκες κλάδου.** Περιλαμβάνουν το οικονομικό περιβάλλον που δραστηριοποιείται η επιχείρηση καθώς και νέες θεσμικές απαιτήσεις στη φορολογία ή στους λογιστικούς κανόνες. Για παράδειγμα η πρόσφατη αλλαγή που υποχρεώνει τις εισηγμένες επιχειρήσεις να συντάσσουν οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα μπορεί να μεταβάλλει σημαντικά τις καταστάσεις αυτές (π.χ τρόπος αποτίμησης παγίων περιουσιακών στοιχείων).
3. **Λειτουργικά χαρακτηριστικά .** Περιλαμβάνουν τη φύση και την πολυπλοκότητα των συναλλαγών της επιχείρησης με άλλες επιχειρήσεις και την οικονομική κατάσταση όπως

²⁰ www.simatoros.wordpress.com/2010/01/28

για παράδειγμα ταμειακή στενότητα, χαμηλή κερδοφορία, ύπαρξη συσσωρευμένων ζημιών ή η πίεση να αντλήσει περισσότερα κεφάλαια ώστε να διατηρήσει τη χρηματοοικονομική θέση της.

4.9 ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Το φαινόμενο της απάτης συνδέεται με οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές παραμέτρους. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων εμφανίζεται σε όλους τους επιχειρηματικούς κλάδους, αλλά οι μεγαλύτερες εμφανίζονται στον κλάδο αξιοποίησης ακινήτων (real estate), στη βιομηχανία, στις τράπεζες, στις εταιρείες πετρελαιοειδών, στον κατασκευαστικό κλάδο και στον κλάδο υγείας.

Σε μια μελέτη στις Η.Π.Α τη δεκαετία 1987-1997 (Beasley et al, 1999), όπως αναφέρει ο Σπαθής (2003) εξετάστηκαν οι περιπτώσεις παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων, και τα αποτελέσματά της αναφέρονται τα εξής:

- a. Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων παρατηρείται κυρίως σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις από άποψη μεγέθους.
- b. Κατευθύνεται συνήθως από την διοίκηση της εταιρείας και εμπλέκεται άμεσα ο οικονομικός διευθυντής
- c. Οι επιτροπές ελέγχου είναι αδρανείς και αρκετά μέλη του δ.σ εμφανίζονται ως «εξωτερικοί σύμβουλοι» και δεν συμμετέχουν στη διοίκηση
- d. Ένα σημαντικό ποσοστό του δ.σ. ταυτίζεται με τους κύριους μετόχους, και σε αρκετές περιπτώσεις τα μέλη της διοίκησης είναι μέλη της ίδιας οικογένειας
- e. Στις εταιρείες αυτές συνυπάρχουν καταστάσεις οικονομικής δυσχέρειας, που πολλές οδηγήθηκαν σε χρεωκοπία, σε αλλαγές στην μετοχική σύνθεση και σε ασυνήθιστες κινήσεις «παιχνίδια» με τις μετοχές της εταιρείας στο χρηματιστήριο.

Ο Καζαντζής(2010) , ομαδοποίησε τα κίνητρα που οδηγούν τις επιχειρήσεις στην παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων κατά την σύνταξή τους σε πέντε κατηγορίες:

1. ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

- **Η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές.**
- **Η άντληση κεφαλαίων από το χρηματιστήριο αξιών**
- **Ο ανταγωνισμός των οικονομικών μονάδων**
- **Ο δανεισμός από τράπεζες και άλλα πιστωτικά ιδρύματα**

- Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές των επιχειρήσεων
- Διατήρηση ομαλής τάσης των αποτελεσμάτων
- Μερισματική πολιτική της επιχείρησης

2. ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

- Δανειακές συμβάσεις
- Αμοιβές της διοίκησης

3. ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

- Βραχυπρόθεσμος προσανατολισμός
- Μη ρεαλιστικοί προϋπολογισμοί και σχέδια δράσης
- Αλληλεπίδραση των προηγούμενων κινήτρων παραποίησης

4. ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

- Η διατήρηση της διοικητικής θέσης ενός *manager*
- Προαγωγές στην ιεραρχική πυραμίδα

5. ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

- Ρυθμιστικό πλαίσιο του κλάδου που ανήκει η επιχείρηση
- Αντιμονοπωλιακές και άλλες ρυθμίσεις
- Προσπάθεια φοροαποφυγής των επιχειρήσεων

4.10 ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΔΙΑΠΡΑΞΗΣ ΤΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΑΤΗΣ

Οι παράγοντες που βοηθούν στο να διαπραχθεί μια απάτη είναι:

- **Αναποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος.** Η έλλειψη διαχωρισμού καθηκόντων και εξουσιοδότησης των συναλλαγών, η έλλειψη φυσικού ελέγχου, και η αναποτελεσματική επίβλεψη αποτελούν αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
- **Αναποτελεσματικό διοικητικό συμβούλιο.** Όταν το διοικητικό συμβούλιο είναι αδύναμο, αναποτελεσματικό και δεν είναι ανεπηρέαστο και ανεξάρτητο τότε δείχνει στην

ανώτερη διοίκηση ότι ο έλεγχος είναι ελλιπής και υπάρχουν περιθώρια για μη παραπλανητικές πρακτικές.

- **Πρακτικές ατιμωρησίας.** Όταν τα άτομα που εργάζονται στην επιχείρηση, έχουν την αίσθηση ότι κατά τη διάπραξη κάποιας παράβασης η τιμωρία τους θα είναι ελάχιστη, αν τυχόν ποτέ ανακαλυφθεί, και μπορεί να περιοριστεί σε μια απλή επίπληξη, τότε η ατιμωρησία τους οδηγεί πολύ πιο άνετα στη διάπραξη της απάτης.
- **Έλλειψη ηθικής καθοδήγησης και ηγεσίας.** Πολλά στελέχη από έλλειψη ηθικής καθοδήγησης δεν γνώριζαν ότι αυτό που έκαναν ήταν εσφαλμένο, και θεωρούσαν ότι ενεργούν προς όφελος της επιχείρησης. Πολλές φορές η ανώτερη διοίκηση είναι απρόθυμη να παράσχει αυτή την ηθική καθοδήγηση, και να θεσπίσει ξεκάθαρους γραπτούς κανόνες για την λειτουργία της, αλλά και η ίδια δεν ενεργεί ως πρότυπο ηθικής συμπεριφοράς.

4.11 Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ –ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ

Η καλύτερη θεραπεία στην αντιμετώπιση της απάτης είναι η πρόληψη.

Σύμφωνα με τον Wells (2007) η πρόληψη είναι η καλύτερη αντιμετώπιση κατά της απάτης, καθώς η απάτη έπειτα είναι δύσκολο να εντοπιστεί.

Όταν ο απάτη διαγνωσθεί και εντοπισθεί έγκαιρα μπορεί να αντιμετωπισθεί πιο εύκολα από ότι όταν περάσει το αρχικό στάδιο . Όλες σχεδόν οι απάτες στην αρχή ξεκινούν ως «μικροαπάτες» και ο αργός εντοπισμός τους βοηθάει να εξελιχθούν σε μεγαλύτερες και σοβαρότερες, με σοβαρές κοινωνικοοικονομικές συνέπειες. Πολλές φορές είναι τόσο καλά συγκαλυμμένες, που δεν ανακαλύπτονται . Όπως να αναφέρει η ACFE (Επιτροπή Πιστοποιημένων Εξεταστών Απάτης) σε έκθεσή της ²¹ το 43, 3% της επαγγελματικής απάτης εντοπίζεται από πληροφορίες, που προέρχονται από εργαζόμενους της επιχείρησης , στην οποία απάτη είχαν λάβει και οι ίδιοι μέρος. Γι' αυτό έχουν αναπτυχθεί διάφοροι μηχανισμοί πρόληψης της απάτης καθώς και στρατηγικές οι οποίες προσπαθούν να αποτρέψουν φαινόμενα απάτης. Καθ' όσο όμως η πλήρη εξάλειψη της διενέργειας απάτης είναι ουτοπία όσα μέτρα και αν λάβουν οι επιχειρήσεις και οι διοικήσεις τους, πρέπει αυτές να συνδυάσουν μέτρα πρόληψης και μέτρα εντοπισμού, και να δημιουργήσουν τις απαραίτητες δικλίδας ασφαλείας ώστε να μειώσουν στο ελάχιστο την πιθανότητα εμφάνισης φαινομένων απάτης.

²¹ Acfe's 2012 report to the nations on occupational fraud and abuse

Η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού μηχανισμού εσωτερικής διακυβέρνησης, (όπως ο εσωτερικός έλεγχος και οι επιτροπές ελέγχου) αποθαρρύνει τη διοίκηση από την διάπραξη της απάτης χάρη στην μεγάλη πιθανότητα ανίχνευσης της απάτης .

Η απάτη τις περισσότερες φορές συνοδεύονται από πλαστά δικαιολογητικά (τιμολόγια, φορτωτικά έγγραφα, μισθοδοτικές καταστάσεις, τραπεζικές συναλλαγές), νόθευση λογιστικών βιβλίων (αριθμητικά λάθη και παραλείψεις στη μεταφορά ποσών, μη λογιστικοποίηση δεδουλευμένων εσόδων ή εξόδων), αυξομείωση των αποθεμάτων απογραφής ή της μεθόδου αποτίμησής τους, ιδιοποίηση ξένων περιουσιακών στοιχείων κλπ

Για να το πετύχουν αυτό οι επιχειρήσεις πρέπει πρώτα απ' όλα να δημιουργήσουν ένα θετικό περιβάλλον ελέγχου και να εφαρμόζουν διαφάνεια στις εσωτερικές τους λειτουργίες , η οποία θα βοηθήσει στην ενδυνάμωση του εσωτερικού ελέγχου. Να εντάξουν στο δυναμικό τους άτομα με υψηλό αίσθημα ηθικής, και να θέσουν ορισμένους και σαφής κανόνες ηθικής συμπεριφοράς . Το προσωπικό να είναι εκπαιδευμένο και να αποκτήσει γνώσεις, έτσι ώστε να είναι έτοιμο να εντοπίσει τις παραποιήσεις των οικονομικών στοιχείων . Η εφαρμογή συστημάτων ηλεκτρονικής προστασίας και ελέγχου όπου εντοπίζει και αποτρέπει την απάτη με κατάλληλα ηλεκτρονικά προγράμματα, σαρωτές ηλεκτρονικών μηνυμάτων, τείχη προστασίας βοηθούν επίσης στον εντοπισμό και στην πρόληψη . Τέλος με τη χρήση διαφόρων μοντέλων και υποδειγμάτων όπως είναι οι αριθμοδείκτες μπορεί ο χρήστης αυτών να εντοπίσει πιο εύκολα τις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

Οι Tichini και Donato (2006) θεωρούν ότι η πρόληψη της απάτης συνδέεται με κάποιους μηχανισμούς των οποίων τα κυριότερα στοιχεία είναι:

- Εταιρική διακυβέρνηση σε επαγρύπνηση
- Επαρκή και αποτελεσματική δομή και λειτουργία εσωτερικού ελέγχου
- Αποτελεσματικές υπηρεσίες εξωτερικού ελέγχου
- Κώδικας ηθικής και εταιρικής συμπεριφοράς

Επιπλέον δίνεται μεγάλη αξία στους ελέγχους, εσωτερικό και εξωτερικό, οι οποίοι συνδέονται στενά με τα συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης, και έχουν πρωταρχικό ρόλο στον εντοπισμό της λογιστικής απάτης. Παρόλα αυτά δεν είναι σίγουρο ότι η εταιρεία-διοίκηση θα διαπράξει απάτη, αν δεν έχει κάποιο συγκεκριμένο λόγο –κίνητρο να διαπράξει απάτη (κόκκινες σημαίες).

Η δημιουργία τμήματος εσωτερικού ελέγχου σε συνδυασμό με ένα σύστημα που θα αξιολογεί τον κίνδυνο διάπραξης απάτης, μπορεί να περιορίσει σε σημαντικό βαθμό τις

ευκαιρίες που δίνονται για διάπραξη απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων.

Όλα αυτά τα μέτρα και οι μέθοδοι που αναπτύχθηκαν από τους ερευνητές για την αντιμετώπιση της απάτης θεωρούνται χρήσιμα και αποτελεσματικά. Όμως σε πιο βαθμό αυτά εφαρμόζονται από τις επιχειρήσεις, και κατά πόσο είναι αποφασισμένες να επιβάλλουν την εφαρμογή τους; Αν από τους απλούς εργαζόμενους στην επιχείρηση, μέχρι τα υψηλόβαθμα στελέχη δεν αντιληφθούν ότι το έγκλημα που διαπράττεται με την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων έχει μεγάλες και πολύπλευρες διαστάσεις, οικονομικές, πολιτικές, νομικές, κοινωνικές, ηθικές και νομικές τότε η εξάλειψή της θα είναι δύσκολη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

5.1 ΤΑ ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο ελεγκτής με το πέρας των εργασιών του είναι υποχρεωμένος να αναφέρει τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τον έλεγχο που διενήργησε καθώς και εκφέρει την γνώμη του για την ποιότητα και αξιοπιστία που εκφράζουν οι οικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης οικονομικής οντότητας.

Τα συμπεράσματά του μπορεί να είναι αντικειμενικής φύσης ή υποκειμενικού χαρακτήρα²². Τα συμπεράσματα που είναι αντικειμενικής φύσης έχουν να κάνουν με τον έλεγχο που σχετίζεται με τις εγγραφές γύρω από τα ταμειακά δεδομένα, την ύπαρξη νοθείας και την υπεξάιρεση χρηματικών ποσών.

Τα υποκειμενικά συμπεράσματα έχουν να κάνουν με την έκφραση γνώμης του ελεγκτή σχετικά με την πιστοληπτική ικανότητα της ελεγχόμενης μονάδας.

5.2 Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

Ένα αναπόσπαστο τμήμα των οικονομικών καταστάσεων αποτελεί η έκθεση των ελεγκτών λογιστών ή όπου επιβάλλεται η έκθεση των ορκωτών ελεγκτών. Η έκθεση των ελεγκτών λογιστών δεν δημοσιεύεται, απλά υποβάλλεται στην εποπτεύουσα αρχή (Διεύθυνση Ανωνύμων Εταιρειών-ΓΕΜΗ), σε αντίθεση με την έκθεση των ορκωτών ελεγκτών που ακολουθεί τη δημοσίευση των άλλων οικονομικών καταστάσεων.

Η έκθεση αυτή κάνει αναφορά σε όλες τις παραπάνω οικονομικές καταστάσεις, και μέσα από αυτή οι ελεγκτές διατυπώνουν τα πορίσματα του ελέγχου τους σε σχέση με την ακρίβεια αυτών. Ο ελεγκτής θα πρέπει κατά τη διενέργεια του ελέγχου του να εντοπίσει τυχόν σφάλματα, παραλήψεις και ατασθαλίες που έγιναν από τη διοίκηση της επιχείρησης, ακούσια ή και σκόπιμα πολλές φορές. Κατά τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων ότι αυτά αν δεν επισημανθούν και δεν αναφερθούν, δίνεται μια εσφαλμένη και παραποιημένη εικόνα για την επιχείρηση, πράγμα που αντιτίθεται στις αρχές που διέπουν τη σύνταξη των

²² Αληφαντης (2010)

οικονομικών καταστάσεων. Το περιεχόμενο της έκθεσης προσδιορίζει την ποιότητα των καταστάσεων αυτών άρα και την αξιοπιστία τους .

Σε έρευνα του Berry et al (1994), στην οποία εξετάζουν τι πληροφορίες ενδιαφέρουν τους τραπεζίτες να έχουν, ανεξάρτητα από το μέγεθος της επιχείρησης προκειμένου να αποφανθούν για τη χρηματοδότησή της ή όχι, το 91% απάντησε ότι αυτό που θεωρούν μια από τις σημαντικότερες πληροφορίες είναι η έκθεση ελέγχου, η οποία και μελετάται με ιδιαίτερη προσοχή.²³

Η ορθότητα στη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων η οποία αντικατοπτρίζει την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα της επιχείρησης αναφέρονται με σαφήνεια στην έκθεση του ελεγκτή, καθώς και οι όποιες επιφυλάξεις ή ενστάσεις υπάρχουν για κάποια οικονομικά μεγέθη. Το πιστοποιητικό των ορκωτών ελεγκτών και η γνώμη που έχουν σχηματίζει για την εικόνα των οικονομικών καταστάσεων μπορεί να εμφανιστεί σε πέντε βασικές μορφές: θετική γνώμη, θετική αλλά με κάποιες επιφυλάξεις οι οποίες και θα πρέπει να αναφέρονται, αρνητική γνώμη, αδυναμία έκφρασης γνώμης, και η έκθεση μερικής κάλυψης.

5.3 Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΑΠΑΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

«Ο έλεγχος των μεγάλων οικονομικών μονάδων καθίσταται στις μέρες μας όλο και πιο επιτακτικός . Ο πειρασμός για ατασθαλίες, καταχρήσεις, απόκρυψη στοιχείων και άλλες διαχειριστικές ανωμαλίες προκειμένου να προσποριστούν διάφορα άτομα οικονομικά οφέλη είναι μεγάλος κυρίως μετά την ενοποίηση μικρών επιχειρήσεων σε μεγάλους και εύρωστους οργανισμούς που είχε ως αποτέλεσμα την συγκέντρωση των κεφαλαίων στα χέρια μιας μειοψηφίας μετόχων, οι οποίοι και έχουν αναλάβει το έργο της διοίκησης»²⁴.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα του ελεγκτικού επαγγέλματος είναι ότι ενεργεί υπέρ του δημοσίου συμφέροντος για το οποίο και αναλαμβάνει την ευθύνη.²⁵

Οι εξωτερικοί ελεγκτές βασιζόμενοι πάνω στα ελεγκτικά πρότυπα φέρουν την ευθύνη της αποκάλυψης της απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, και αναλαμβάνουν την ευθύνη έκφραση της τη γνώμη τους απέναντι στους χρήστες των καταστάσεων. Ευθύνη ηθική, κοινωνική και νομική .

²³ www.Simatoros.wordpress.com

²⁴ Τσακλάγκανος (2008)

²⁵ Αληφαντης (2010)

Το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου (ΔΠΕ) 240 ασχολείται με τις ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με απάτη σε έναν έλεγχο οικονομικών καταστάσεων. Τα σφάλματα στις οικονομικές καταστάσεις μπορεί να προκύψουν είτε από απάτη είτε από λάθος. Ο ελεγκτής ενδιαφέρεται για την απάτη που προκαλεί ένα ουσιώδες σφάλμα στις οικονομικές καταστάσεις. Μολονότι ο ελεγκτής μπορεί να υποπτεύεται ή, σε σπάνιες περιπτώσεις, να εντοπίζει την ύπαρξη απάτης, ο ελεγκτής δεν προσδιορίζει νομικά εάν η απάτη έχει πράγματι συμβεί. Η πρωταρχική ευθύνη για την πρόληψη και τον εντοπισμό απάτης ανήκει σε εκείνους που είναι επιφορτισμένοι με την διακυβέρνηση της οντότητας καθώς και με τη διοίκηση. Ένας ελεγκτής που διενεργεί έλεγχο σύμφωνα με τα ΔΠΕ έχει την ευθύνη απόκτησης εύλογης διασφάλισης ότι οι οικονομικές καταστάσεις λαμβανόμενες ως σύνολο είναι απαλλαγμένες από ουσιώδες σφάλμα, είτε οφείλεται σε απάτη είτε σε λάθος. Εάν ο ελεγκτής υποπτεύεται απάτη στην οποία εμπλέκεται η διοίκηση, πρέπει να κοινοποιεί αυτές τις υποψίες στους υπεύθυνους για τη διακυβέρνηση και να συζητήσει μαζί τους τη φύση, το χρόνο και την έκταση των ελεγκτικών διαδικασιών που είναι απαραίτητες για την ολοκλήρωση του ελέγχου.

Το 1998 ο πρόεδρος της αμερικάνικης επιτροπής κεφαλαιαγοράς (SEC -Securities Exchange Commission), παραδέχθηκε ότι, οι επιχειρήσεις παρεμβαίνουν στα οικονομικά τους αποτελέσματα και εξέφρασε τον προβληματισμό του σχετικά με την ποιότητα και αξιοπιστία των δημοσιευμένων καταστάσεων των επιχειρήσεων, αναφερόμενος στη διάβρωση της ποιότητας των κερδών και επομένως και της ποιότητας των οικονομικών καταστάσεων. Η σωστή διαχείριση έχει μετατραπεί σε παραποίηση, και η ακεραιότητα έδωσε τη θέση της στην ψευδαίσθηση.

Σχεδόν όλοι όσοι συμμετέχουν στην οικονομική κοινότητα φέρουν ευθύνη για τη δημιουργία κλίματος όπου η παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων αυξάνεται και η ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων μειώνεται ²⁶.

Η επίσημη εφημερίδα της ευρωπαϊκής ένωσης για την ενίσχυση του υποχρεωτικού ελέγχου των επιχειρήσεων, αναφέρεται στην αξιοπιστία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που παρέχουν οι ορκωτοί ελεγκτές « Η αξιοπιστία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που παρέχουν οι ορκωτοί ελεγκτές έχει θεμελιώδη σημασία για ένα ευρύτερο φάσμα νομικών προσώπων και όχι μόνον για τις εισηγμένες εταιρείες. Αυτό αντικατοπτρίζεται και στην τρέχουσα κοινοτική νομοθεσία η οποία καθορίζει τις ελεγκτικές απαιτήσεις για όλες τις ανώνυμες εταιρείες, όλες τις τράπεζες και όλες τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις». ακόμη αναφέρει ότι « κατά τη συζήτηση της μελέτης στους κόλπους της επιτροπής ελεγκτικών

²⁶ Καζαντζής (2006)

θεμάτων της ΕΕ συμφωνήθηκε ότι οι ορκωτοί ελεγκτές πρέπει να φέρουν την ευθύνη των αποτυχιών τους.²⁷

Ο κίνδυνος που υπάρχει οι ελεγκτές να μην εντοπίσουν κατά τη διάρκεια του ελέγχου την παραποίηση των λογιστικών καταστάσεων είναι πάντα υπαρκτός.

Ο κίνδυνος αυτός ονομαζόμενος «ελεγκτικός κίνδυνος»²⁸ εμπεριέχει τον κίνδυνο ο ελεγκτής να εκφράσει μία μη κατάλληλη ελεγκτική γνώμη για τις οικονομικές καταστάσεις όταν αυτές περιέχουν μια ουσιώδη ανακρίβεια.

Ο «ελεγκτικός κίνδυνος» μπορεί να αναλυθεί σε τρεις βασικές συνιστώσες καθώς και να μοντελοποιηθούν στη συνέχεια :²⁹

I. Στον εγγενή κίνδυνο (inherent risk). Ο κίνδυνος αυτός έχει να κάνει με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της επιχείρησης που ελέγχεται (κλάδος, μέγεθος κλπ) και με την πιθανότητα οι οικονομικές καταστάσεις να περιέχουν ουσιώδης σφάλματα ή παραλείψεις λόγω της φύσης και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της, με την παραδοχή ότι είναι ελλιπής ή ανύπαρκτος ο εσωτερικός μηχανισμός ελέγχου .

Ο εγγενής κίνδυνος ορίζεται ως (ΔΕΠ 400) , η επιρρέπεια ενός υπολοίπου λογαριασμού ή κατηγορία στοιχείου του ισολογισμού σε ουσιώδη ανακρίβεια με την υπόθεση ότι δεν υπάρχουν εσωτερικοί έλεγχοι. Ο λογαριασμός του «ταμείου» είναι ένας λογαριασμός ευπαθής σε κλοπές και λάθη ή παραλείψεις, περισσότερο απ' ότι τα «ακίνητα», με αποτέλεσμα ο εγγενής κίνδυνος να είναι μεγαλύτερος για το λογαριασμό αυτό. Παράγοντες πρόσθετοι που επηρεάζουν το επίπεδο του εγγενούς κινδύνου είναι η ανάθεση του ελέγχου, αρχική ή επαναλαμβανόμενη, τα αποτελέσματα προηγούμενου ελέγχου, λογιστικοί υπολογισμοί και περίπλοκες συναλλαγές, ισχυρισμοί της διοίκησης³⁰.

II. Τον κίνδυνο εσωτερικού ελέγχου. Στην περίπτωση αυτή ο κίνδυνος έχει να κάνει με την εκτίμηση από τον εξωτερικό ελεγκτή του επιπέδου και της αποτελεσματικής οργάνωσης του εσωτερικού ελέγχου. Ο κίνδυνος είναι υπαρκτός αν η ουσιώδη ανακρίβεια δεν προληφθεί ή δεν εξακριβωθεί έγκαιρα από το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου και τα συστήματα λογιστικής. Ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να λάβει υπόψη του την αποτελεσματικότητα των συστημάτων λογιστικής και του εσωτερικού ελέγχου καθώς και την επίδραση που έχουν στην διασφάλιση του ελέγχου, και οφείλει να κατανοήσει επαρκώς τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου χωρίς να επαναπαυθεί σε αυτόν αλλά να

²⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ> , επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης-ενίσχυση του υποχρεωτικού ελέγχου των Ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

²⁸ ΔΕΠ 530 έκδοση ΣΟΕΛ 2000 ,

²⁹ [www. simatoros.word.press.com](http://www.simatoros.word.press.com), Καζαντζής (2006)

³⁰ Καζαντζής (2006)

συνεργαστεί μαζί του ώστε να υπάρχει κάλυψη ορισμένων σημείων των οικονομικών καταστάσεων. Καλοσχεδιασμένοι εσωτερικοί έλεγχοι αυξάνουν την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και ανιχνεύει έγκαιρα λάθη και σφάλματα.

- III. Τον κίνδυνο ελεγκτικών τεκμηρίων. Ο κίνδυνος της μορφής αυτής συνίσταται στην επάρκεια και αξιοπιστία των ελεγκτικών τεκμηρίων που ελήφθησαν υπόψη κατά τη διάρκεια του ελέγχου. Τα ελεγκτικά τεκμήρια είναι πρωτογενή δικαιολογητικά στοιχεία και λογιστικές εγγραφές με τα οποία επαληθεύονται τα στοιχεία και οι πληροφορίες των οικονομικών καταστάσεων και στα οποία στηρίζεται ο ελεγκτής για να εκφράσει τεκμηριωμένη άποψη. Ο κίνδυνος μη αποκάλυψης και μη εντοπισμού λαθών και ανωμαλιών που εμπεριέχουν ουσιώδη σφάλματα και η μεταφορά αυτών στα οικονομικά στοιχεία είναι υπαρκτός. Ο κίνδυνος μπορεί να οφείλεται σε ελλιπή δειγματοληψία, ή στην ελεγκτική διαδικασία που επιλέχθηκε. Ο ελεγκτής οφείλει να εξασφαλίσει επαρκή και κατάλληλη ελεγκτική μαρτυρία που θα τον βοηθήσει να αντλήσει λογικά συμπεράσματα και να τεκμηριώσει την ελεγκτική του γνώμη. Δεν είναι όμως καθόλου σίγουρο ότι τα λαμβανόμενα τεκμήρια θα του εξασφαλίσουν ένα επίπεδο διαφάνειας και αξιοπιστίας, διότι υπάρχουν ενδογενείς περιορισμοί ενός ελέγχου που έχουν ως αποτέλεσμα τα περισσότερα από τα αποδεικτικά στοιχεία βάσει των οποίων ο ελεγκτής καταλήγει στα συμπεράσματά του και βασίζει τη γνώμη του να είναι πειστικά και όχι αδιάψευστα.

Οι τρεις παραπάνω συνιστώσες μπορούν να μοντελοποιηθούν σε ένα υπόδειγμα ελέγχου που θα έχει την παρακάτω μορφή:

Ελεγκτικός κίνδυνος = εγγενή κίνδυνο × κίνδυνο εσωτερικού ελέγχου × κίνδυνο ελεγκτικών τεκμηρίων

5.4 Η ΝΟΜΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

Η νομική ευθύνη του ελεγκτή απέναντι στην ελεγχόμενη οικονομική μονάδα και όσους χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα του ελέγχου σε συνδυασμό με την πειθαρχική ευθύνη που αντιμετωπίζει, είναι δύο αποτρεπτικοί παράγοντες για την έκδοση πιστοποιητικού όπου ο ελεγκτής να εκφέρει θετική και χωρίς καμία επιφύλαξη γνώμη για οικονομικές καταστάσεις οι οποίες μπορεί να είναι παραπλανητικές και αναξιόπιστες.

5.4.1 ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Ο ελεγκτής έχει αναλάβει απέναντι στην επιχείρηση την ευθύνη να διεξάγει τον έλεγχο των οικονομικών της καταστάσεων όπως αρμόζει στο ελεγκτικό του έργο, και κάθε παράβαση καθήκοντος αποτελεί αδίκημα . Ο ελεγκτής ασκεί τα καθήκοντά του με επιμέλεια αν :³¹

- ✚ Επιδεικνύει την επιδεξιότητα και την κατάρτιση που θα επιδείκνυε οποιοσδήποτε άλλος εξίσου ικανός ελεγκτής που θα ασκούσε τον συγκεκριμένο έλεγχο
- ✚ Ακολουθεί τα ελεγκτικά πρότυπα και κανόνες που επιβάλλουν το Σ.Ο.Ε.Λ
- ✚ Διερευνά εμπειριστατωμένα τα αποδεικτικά στοιχεία που συλλέγει, και αξιολογεί με ακρίβεια την αποδεικτική τους ισχύ
- ✚ Αναλαμβάνει τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων με ευθύτητα και καλή πίστη
- ✚ Δεν δέχεται την ανάληψη του ελέγχου όταν θεωρεί ότι ο συγκεκριμένος έλεγχος απαιτεί αυξημένα προσόντα και εμπειρία τα οποία ο ίδιος δεν διαθέτει σε επαρκή βαθμό.
- ✚ Φροντίζει ώστε και οι συνεργάτες του να επιδεικνύουν την ανάλογη επιμέλεια

5.4.2 ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Στην Ελλάδα με το (Π.Δ. 226/1992 άρθρο 19 §1)προβλέπεται και αποδίδεται ευθύνη για κάθε ζημιά που δημιουργείται και που προέρχεται από παράβλεψη ή άλλη πράξη κατά τη διενέργεια του ελέγχου και την έκδοση του πιστοποιητικού ελέγχου και οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια κατά την άσκηση των καθηκόντων του και αποδεδειγμένα προκλήθηκε από την χρήση του πιστοποιητικού. Προβλέπεται δε και αμοιβή η οποία μπορεί να φτάσει ως και το πενταπλάσιο των ετήσιων αποδοχών του προέδρου του Αρείου Πάγου, ή το σύνολο της αμοιβής του ορκωτού ελεγκτή κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο, αν αυτές είναι μεγαλύτερες από την πρώτη περίπτωση. Σε περίπτωση ελεγκτικής εταιρείας τα προηγούμενα όρια αφορούν τον κάθε μέτοχο ελεγκτή, η δε ελεγκτική εταιρεία θεωρείται αλληλέγγυα συνυπεύθυνη για την κάλυψη της ζημιάς με τον μέτοχο .Για την κάλυψη των ζημιωθέντων από την ελεγκτική εταιρεία ή τον μεμονωμένο ελεγκτή επιβάλλεται, επι ποινής διαγραφής από το μητρώο των ελεγκτών, η ασφαλιστική κάλυψή τους από ασφαλιστική εταιρεία που εδρεύει στην Ελλάδα ή σε χώρα Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΟΚ), θέτοντας μάλιστα κατώτατα όρια ασφαλιστικής κάλυψης.

Ο ελεγκτής συνεχίζει να φέρει ευθύνη για την ελεγκτική του εργασία και μετά την υποβολή του πιστοποιητικού ελέγχου στη διοίκηση της επιχείρησης.

Όταν ο ελεγκτής δεν τηρεί απόλυτη εχεμύθεια σχετικά με όσα έπεσαν στην αντίληψή του κατά τη διενέργεια του ελέγχου, ή παραβαίνει το καθήκον της δήλωσης κολλημάτος διορισμού του ως ελεγκτής τότε αντιμετωπίζει και ποινικές κυρώσεις, όπως φυλάκισης. Ο ελεγκτής ασκώντας το ελεγκτικό του καθήκον προβαίνει και σε συλλογή πληροφοριών, όπως στοιχεία κόστους, όροι αγοράς, κλπ τα οποία είναι ζωτικής σημασίας για την επιβίωση της επιχείρησης και τυχόν διαρροή τέτοιων πληροφοριών θα είχε σοβαρές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητά της. Τις πληροφορίες αυτές δεν μπορεί να τις χρησιμοποιήσει ούτε για ίδιο όφελος .

5.4.3 ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Πειθαρχική ευθύνη για τον ελεγκτή, η οποία και τον παραπέμπει στο πειθαρχικό συμβούλιο, στοιχειοθετείται όταν ο ελεγκτής :

- * Ασκεί πλημμελώς τα καθήκοντά του
- * Επιδεικνύει ανάρμοστη συμπεριφορά, στην οποία περιλαμβάνεται και η διαπραγμάτευση της ελεγκτικής αμοιβής
- * Προβαίνει σε παράβαση νόμου ή κανονιστικής διάταξης ή δεοντολογικών κανόνων που αναφέρονται στον επαγγελματισμό του.

Η ποινή που μπορεί να του επιβληθεί από το πειθαρχικό συμβούλιο ποικίλλει από μια απλή σύσταση ή επίπληξη όταν κρίνει ότι το παράπτωμά του δεν οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια ως και την παύση του από το ελεγκτικό σώμα σε περίπτωση σοβαρού ατοπήματος.

5.5 ΤΑ ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα έδειξαν ότι στην αλλοίωση των λογιστικών καταστάσεων δεν εμπλέκονται μόνο τα υψηλόβαθμα στελέχη της εταιρείας, αλλά και συνεργαζόμενοι χρηματοοικονομικοί οίκοι, αλλά και οι ελεγκτικές εταιρείες όπου με τα λάθη και τις παραλείψεις τους δεν αξιολόγησαν σωστά την ακρίβεια και αλήθεια των οικονομικών καταστάσεων με αποτέλεσμα αυτές να εμφανίζουν μεγάλα ποσοστά «λαθροχειρίας».

Οι τέσσερεις μεγαλύτερες πολυεθνικές ελεγκτικές εταιρίες, γνωστές και ως Big Four και παλιότερα ως Big Five, διενεργούν την πλειονότητα των ελέγχων των εισηγμένων και μη

εταιριών παγκοσμίως. Η ομάδα αυτή ήταν γνωστή και ως Bi Eight μέχρι το 1989, αλλά μετά από μια σειρά εξαγορών και συγχωνεύσεων, «μετατράπηκαν» σε Big Five. Τις Big Five αποτελούσαν οι παρακάτω εταιρίες: Price Waterhouse Coopers (PWC), Deloitte Touche Tohmatsu, Ernst & Young, KPMG, Arthur Andersen. Μετά το σκάνδαλο Enron και την κατάρρευση της Arthur Andersen, η οποία ήταν η ελεγκτική εταιρία της Enron, οι Big Five 'έγιναν' Big Four.

Με την αποκάλυψη του σκανδάλου της Enron, η εμπιστοσύνη των επενδυτών στα αμερικάνικα χρηματιστήρια κατέρρευσε και η Αμερικανική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC) κατέβαλλε μεγάλες προσπάθειες για να περισώσει ότι απέμεινε από την αξιοπιστία της αγοράς αλλά και τη δική της καθώς κλονίστηκε η εμπιστοσύνη των επενδυτών στο επενδυτικό οικοδόμημα. Μέχρι τώρα επικρατούσε η εντύπωση ότι τα στοιχεία για τα αποτελέσματα των αμερικανικών επιχειρήσεων είναι ακριβή, αληθή και αξιόπιστα. Η εντύπωση αυτή αποτελούσε τη βάση της επενδυτικής δραστηριότητας, η οποία τώρα εξανεμίστηκε.

Η εμπιστοσύνη των χρηστών στον έλεγχο και στις εκτιμήσεις των ελεγκτικών εταιρειών σχετικά με τα δημοσιευμένα οικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων, στα οποία μέχρι τώρα είχαν τυφλή εμπιστοσύνη, χάθηκε αφού την ακρίβεια και αξιοπιστία τους διαβεβαίωναν οι εξωτερικοί ελεγκτές. Η εμφάνιση όμως αυτών των σκανδάλων κλόνησε την εμπιστοσύνη τους και τους έκανε να σταθούν με καχυποψία απέναντι τους.

Κάθε ένα από τα σκάνδαλα που αποκαλύφθηκαν είναι διαφορετικό. Παρόλα αυτά δεν ήταν τόσο δύσκολο στο να αποκαλυφθεί αυτή η απάτη. Ξέφυγαν από την προσοχή ελεγκτών, τραπεζών και ελεγκτικών αρχών είτε επειδή δεν ήθελαν να τις δουν, είτε επειδή παρεμποδίστηκαν από το να τις αντιμετωπίσουν.

Στην Ελλάδα, όπως αναφέρει ο Σπαθής (2003)³², έχουν εμφανιστεί περιπτώσεις παραπλάνησης του επενδυτικού κοινού μέσω της δημοσίευσης παραποιημένων καταστάσεων από εταιρείες εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών, οι οποίες τέθηκαν «υπο επιτήρηση». Η δημοσίευση ανακριβών στοιχείων, σκοπό είχε κυρίως την απόκρυψη κερδών για μείωση της αντίστοιχης φορολογίας, μέσω διόγκωσης των εξόδων ή αύξηση των εσόδων που θα είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση της τιμής της μετοχής.

Το αμερικάνικο κογκρέσο μετά από όλα αυτά τα σκάνδαλα αναγκάστηκε να αναλάβει νομοθετική πρωτοβουλία τον Ιούλιο του 2002 ψηφίζοντας νόμο μετά από πρόταση που έφεραν δύο γερουσιαστές γνωστός ως νόμος Sarbanes –Oxley(2002) από τα ονόματα των δύο γερουσιαστών. Ο νόμος αυτός έχει να κάνει κυρίως με την ηθική που θα πρέπει να

³² [www.simatoros word.press.com](http://www.simatoros.word.press.com)

επιδεικνύουν τόσο οι εταιρείες που οι μετοχές τους είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο, όσο και οι ελεγκτικές εταιρείες που είναι αρμόδιες για τον έλεγχο των οικονομικών τους καταστάσεων ως εξωτερικοί ελεγκτές. Για τους παραβάτες προβλέπονται αυστηρές κυρώσεις είτε ως διοίκηση είτε ως ελεγκτική εταιρεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η Ελεγκτική αποτελεί ένα ιδιαίτερο κλάδο της λογιστικής επιστήμης, συνεχώς εξελισσόμενο και αναπτυσσόμενο.

Αποκτά σημαίνοντα ρόλο και έχει θετική συμβολή στην διασφάλιση ενός κλίματος τάξης, εμπιστοσύνης και διαφάνειας στην οικονομική εικόνα των επιχειρήσεων και στην εταιρική διακυβέρνηση, μέσα από ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον, που το χαρακτηρίζει η παγκοσμιοποίηση των αγορών, ο έντονος ανταγωνισμός η κρίση αξιών και η έλλειψη ηθικής.

Στα πλαίσια της ελεγκτικής πραγματοποιούνται διάφοροι έλεγχοι .Ο εξωτερικός έλεγχος, το υποκείμενο του οποίου είναι ο εξωτερικός ελεγκτής αποτελεί ανεξάρτητο λειτούργημα . Η σπουδαιότητα του θεσμού της ελεγκτικής και του εξωτερικού ελέγχου έχει σχέση με την ανάγκη για παροχή αξιόπιστων πληροφοριών ως αναφορά τη δραστηριότητα μεγάλων οικονομικών οργανισμών, την πρόληψη λαθών και σφαλμάτων στην σύνταξη των οικονομικών τους καταστάσεων, στην αποκάλυψη και καταστολή της απάτης .

Οι ελεγκτές με τις γνώσεις, την εμπειρία, αξιοπιστία, εγκυρότητα, εχεμύθεια και ηθική που θα πρέπει να τους διακρίνει βοηθούν τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων οι οποίοι μπορεί να είναι οι μέτοχοι, οι πιστωτές, οι εν δυνάμει επενδυτές, το κράτος και οι ρυθμιστικές αρχές, στη λήψη ορθολογιστικών αποφάσεων .

Το έντονα ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με τις πιέσεις που δέχονται τα ανώτερα διοικητικά στελέχη των επιχειρήσεων ώστε να πετυχαίνουν συνεχώς αυξανόμενους στόχους, τα ωθεί όλο και περισσότερες φορές σε αλλοίωση και παραποίηση των συντασσόμενων οικονομικών καταστάσεων .

Στην παραποίηση αυτή δεν ευθύνονται μόνο τα στελέχη των επιχειρήσεων αλλά και χρηματοπιστωτικοί οίκοι και ελεγκτικές εταιρείες, οι οποίες μέσα από λάθη, παραλείψεις συμβάλλουν στην εσφαλμένη εικόνα παρουσίασης των οικονομικών καταστάσεων.

Τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα που έχουν κάνει την εμφάνισή τους τις τελευταίες δεκαετίες στις ΗΠΑ αλλά και στην Ευρώπη και στα οποία εμπλέκονται διοικητικά στελέχη αλλά και ελεγκτικές εταιρείες, έχουν κλονίσει την εμπιστοσύνη όλων των εμπλεκόμενων στη λειτουργία της χρηματαγοράς, με σοβαρό κοινωνικοοικονομικό αντίκτυπο. Χαρακτηριστική

περίπτωση είναι αυτή της Enron, όπου χαρακτηρίστηκε «σκάνδαλο μεγατόνων», για να ακολουθήσει η περίπτωση της WorldCom, αλλά και άλλες όπως η Palmat, η Royal Ahold, κ.α.

Στην παρούσα εργασία έγινε μια προσπάθεια ανάλυσης και παρουσίασης της συμβολής του εξωτερικού ελεγκτή στην πρόληψη της απάτης .

Από την ανάλυση αυτή τεκμαίρεται η μεγάλη ευθύνη των εξωτερικών ελεγκτών στην πρόληψη της απάτης έναντι της ίδιας της ελεγχόμενης, αλλά και των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων και κατ' επέκταση της Οικονομίας γενικότερα. Ο ελεγκτής και επομένως ο έλεγχος θα πρέπει να είναι έγκυρος, αξιόπιστος, αμερόληπτος, αντικειμενικός, και με οδηγό των κώδικα δεοντολογίας θα πρέπει να ασκεί τα ελεγκτικά του καθήκοντα με προσοχή, επιμέλεια και εχεμύθεια, να επισημαίνει λάθη και ανακρίβειες στις οικονομικές καταστάσεις αποτρέποντας περιπτώσεις απάτης και διαφθοράς , προασπίζοντας έτσι τα εταιρικά συμφέροντα αλλά και τα συμφέροντα των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων, τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων αλλά και το γενικότερο οικονομικό και κοινωνικό συμφέρον.

Λόγω του ότι και οι ελεγκτές είναι άνθρωποι και πάντα ελλοχεύει ο κίνδυνος του ανθρώπινου σφάλματος, θα πρέπει να δείχνουν ιδιαίτερη επιμέλεια ώστε ο παράγων αυτός να ελαχιστοποιείται αφού δεν μπορεί να εξαλειφθεί.

Τα αλλεπάλληλα οικονομικά σκάνδαλα που έχουν ξεσπάσει τα τελευταία χρόνια , όπως αυτό της ENRON και της WorldCom, τα οποία θεωρούνται και από τα μεγαλύτερα, συνετέλεσαν στο να καμφθεί το κύρος και η αξιοπιστία του εξωτερικού ελεγκτή και η εμπιστοσύνη στο έργο του και να δημιουργήσει κρίση στη λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος.

Ο κώδικας δεοντολογίας με βάση τον οποίο οι ελεγκτές θα πρέπει να ασκούν τα ελεγκτικά τους καθήκοντα και η ευθύνη που αναλαμβάνουν οι ελεγκτές ως αναφορά την έκφραση γνώμης για την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα όπως αυτή απορρέει από την υφιστάμενη νομοθεσία, είναι στοιχεία που θα πρέπει καθοδηγούν τον ελεγκτή στην άσκηση του ελεγκτικού του καθήκοντος για την πρόληψη της απάτης.

Αυτή η μελέτη μπορεί να αποτελέσει ένα πρόδρομο για μια περαιτέρω έρευνα σχετικά με την ποιότητα του ελέγχου και του ελεγκτικού μηχανισμού και την εμπιστοσύνη στο πρόσωπο του εξωτερικού ελεγκτή. Τα ερωτήματα που προτείνονται για περαιτέρω έρευνα είναι εάν μπορεί να βελτιωθεί η ποιότητα και αποτελεσματικότητα του εξωτερικού ελέγχου, και αν ναι πως μπορεί να συμβεί αυτό. Επίσης το πως μπορεί να διασφαλιστεί η πιστή εφαρμογή του κώδικα δεοντολογίας και των ελεγκτικών προτύπων και το πόσο τακτικά πρέπει να

αναβαθμίζονται και να εμπλουτίζονται τα ελεγκτικά πρότυπα ώστε να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ποιότητα του ελέγχου. Επιπλέον, τι είναι αυτό που θα συμβάλλει στην ελαχιστοποίηση του κινδύνου ο ελεγκτής να μην ενεργήσει δεοντολογικά και τι μπορεί να βοηθήσει ώστε να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη του κοινού στο πρόσωπο του ελεγκτή και των ελεγκτικών εταιρειών.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Αληφαντής Γ.(2010) Ελεγκτική, εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα
- Γαγάνης, Χρ., Ζοπουνίδης Κ. (2011) Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα
- Καζαντζής Χρ., (2006) Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων, εκδόσεις Business plus ΑΕ
- Νεγκάκης Χρ-Ταχυνάκης Π, (2013) Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής και εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, εκδόσεις Διπλογραφία
- Ν.2190/1920
- Τσακλάγκανος Αγγ, (2008) Ελεγκτική, εκδόσεις Αφοι Κυριακίδη
- Φίλιος Β.(2003), Δημιουργική Λογιστική, Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα

Ξενόγλωσση

- Aldhizer, G. R. III, Miller, J. R., Moraglio (1995), Common attributes of quality audits, Journal of Accountancy, January
- Baralexis, (2004), "Creative accounting in small advancing countries", Managerial Auditing Journal, Vol. 19 Iss 3 pp. 440 - 461
- Brishti Guha(2012), Honesty and Intermediation:Corporate Cheating, Auditor Involvement and the Implications for Takeoff, Seoul Journal of Business v.18 p.57-90
- Bostick, Lisa N. and Michael S. Luehlfing, "Minimizing the Expectation Gap," *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, Volume 8, Number 1, 2004, pp. 51-61, Spring 2004;Proceedings Version-Distinguished Research Award
- Berry Leonard L, A. Parasuraman, and Valarie A. Zeithaml (1994), Quality in America: Lessons learned, Academy of Management Executive, Vol. 8 No. 2
- COSO (2010) Fraudulent Financial Reporting:1998-2007, An Analysis of U.S. Public Companies
- committee of sponsoring organizations of the treadway commission (coso) (2010) fraudulent financial reporting: 1998-2007: an analysis of u.s. public companies.
- CIMA, Fraud risk management Chartered Institute of Management Accountants , A guide to good practice p5-6

- International Federation of Accountants (2010), hand of the code of ethics for professional accountants, p.11-13
- IFAC, (Revised July 2006) code of ethics for professional accountant , section 110 p.1110),
- Jere R. Francis (2004), What do we know about audit quality?, The British Accounting Review 36, p 345–368
- Leung, F and Cooper, B.(1995) 'Ethical dilemmas in accountancy practice', Australian Accountant, May, pp.28-33.
- Millon D(2003), Who "Caused" the Enron Debacle? Washington and Lee Law Review, V60, p.309-329
- Mark S. Beasley | Joseph V. Carcello Dana R. Hermanson | Terry L. Neal, fraudulent financial reporting 1998-2007 An Analysis of U.S. Public Companies, COSO May 2010
- Oriol Amat, Catherine Gowthorpe (2004), Creative Accounting: Nature, Incidence and Ethical Issues, Journal of Economic Literature classification: M41-ssrn-id563364.pdf
- Paul Catchick, Fraud in umbrella contracts Case study shows missed major conflict of interest
- Rezaee, Z. and Riley, R. (2009) Financial Statement Fraud: Prevention and Detection. 2nd Edition, John Wiley & Sons, Inc., Hoboken.
- Rezaee Z, Michael Ha, Daniel Lo, (2014) China Needs Forensic Accounting Education, Received March 2014, Open Journal of Social Sciences, , 2, 59-65
- Riccardo Tiscini – Francesca di Donato, The relation between accounting frauds and corporate governance systems: an analysis of recent scandals (Luiss Guido Carli University), SSRN-id1086624.pdf
- Roussey, Robert S.(1999) The Development of International Standards on Auditing, The CPA Journal, Vol. 69, No. 10, October
- Robin Radtke, auditors as gatekeepers for the public interest, http://aaahq.org/am2004/cpe/ethics/session5a_03.pdf
- Stephen K. Asare-Arnold Wright, (2009) investors', auditors', and lenders' understanding of the message conveyed by the standard audit report, September
- Spathis Ch. (2003), Audit Qualification, Firm Litigation, and Financial Information: an Empirical Analysis in Greece , International Journal of Auditing V 7: p71–85

- Wells J.T (2007) Corporate fraud handbook :prevention and detection, Wiley Hoboken, N.J
- Walter B.Meighs-E. John Larsen- Robert F.Meighs , Ελεγκτική
- Whisenant, (2003), Evidence on the auditor and client relationship. What can be learned from reasons reported by managers for changing auditors?’, Working Paper Series,
- Warming-Rasmussen, C.A. Windsor Danish (2003) evidence of auditors’ level of moral reasoning and predisposition to provide fair judgments Journal of Business Ethics, 47 pp. 77–87

Δικτυακοί Τόποι

- <http://www.taxheaven.gr/pagesdata/DPEDPDP.pdf>
- <http://www.questia.com/read/1P3-45699903/the-development-of-international-standards-on-auditing>
- <http://andreaskoutoupis.blogspot.gr/>, 15/1/2012, Ensuring the "True and Fair View Principle" of banks' Financial statements after the introduction of the Application of IFRS: The Case of Greece.Rogdaki Eleni, Andreas G. Koutoupis, Maria Rodosthenous 29/1/2012)
- <http://www.accountingtools.com/financial-statement-analysis>
- <http://www.acfe.com>
- <http://www.aicpa.org/research/standards/auditattest/pages/sas.aspx>
- http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%BA%CE%AC%CE%BD%CE%B4%CE%B1%CE%BB%CE%BF_Enron#.CE.97_.CE.91.CE
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ>, επίσημη εφημερίδα της ευρωπαϊκής ένωσης- ενίσχυση του υποχρεωτικού ελέγχου των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων
- <http://www.fraudweek.com/uploadedFiles/Fraudweek/content/documents/5-fraud-tips.pdf>
- <http://www.hiia.gr/>
- <http://www.ifac.org>, International Federation of Accountants
- <http://www.elte.org.gr>.
- <http://www.soel.gr>

- <http://www.e-boss.gr>
- <http://www.e-forologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=BCD48A23E57E3900.1D031AEA53&version=1980/01/01/1980>
- <http://acfe.gr>
- <http://acfe.gr/wp-content/uploads/2014/10/word.pdf>
- <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/9535>
- <http://www.simatoros.wordpress.com>
- http://www.coso.org/publications/FFR_1987_1997.PDF
- http://www.cimaglobal.com/documents/importedddocuments/cid_techguide_fraud_risk_management_feb09.pdf.pdf
- http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=205094
- <https://www.ifac.org/sites/default/files/publications/files/ifac-code-of-ethics-for.pdf>
- <http://scholarlycommons.law.wlu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1230&context=wlulr>
- http://www.coso.org/documents/cosofraudstudy2010_001.pdf
- http://www.ifac.org/sites/default/files/downloads/Study_3_AICPA_IAASB_Paper.pdf
- <http://www.fraud-magazine.com/article.aspx?id=4294985281>